

Victor Zaharia

Nicolae Harconiță

Vladimir Popa

Ghid de implicare comunitară în activitatea de probațiune în privința minorilor

Autori:

Victor Zaharia, doctor în drept, lector universitar, Facultatea de Drept, USM, Director, Institutul de Reforme Penale

Nicolae Harconiță, expert în domeniul probațiunii sentențiale și postsentențiale

Vladimir Popa, magistru în drept, șef adjunct, Oficiul central de probațiune pe lângă Departamentul Instituțiilor Penitenciare

Responsabil de ediție:

Vladimir Popa

Coordonatori:

Sorin Hanganu, coordonator Proiecte Protecția Copilului, UNICEF Moldova

Vladimir Popa, șef adjunct, Oficiul central de probațiune pe lângă Departamentul Instituțiilor Penitenciare

Această lucrare a fost publicată în cadrul proiectului „Reforma sistemului de justiție juvenilă în Moldova”, implementat de UNICEF cu sprijinul financiar al Agenției Suedeze pentru Dezvoltare Internațională (SIDA). Opiniile expuse în prezenta publicație nu reflectă neapărat punctul de vedere al UNICEF sau SIDA. Răspunderea asupra conținutului lucrării revine în întregime autorilor acesteia.

Sumar

Introducere.....	4
Capitolul I	
Preliminarii pentru o mai bună înțelegere a probațiunii.....	6
Capitolul II	
Importanța și necesitatea implicării comunității	
în activitatea de probațiune în privința minorilor	9
2.1. Lista documentelor internaționale ce se referă la probațiunea în privința minorilor	9
2.2. Valorile, principiile și rolurile ce stau la baza activității de probațiune	10
2.3. Dimensiunile colaborării serviciului de probațiune cu instituții din comunitate.....	21
2.4. Premisele parteneriatelor durabile.....	22
2.5. Etapele unor parteneriate durabile ale serviciului de probațiune.....	24
Capitolul III	
Misiunea, atribuțiile și competențele actualilor	
și potențialilor parteneri ai probațiunii în privința minorilor	28
3.1. Serviciul de probațiune	28
3.2. Administrația publică locală.....	36
3.3. Poliția	40
3.4. Asistența socială	47
3.5. Asociațiile obștești	50
3.6. Cultele religioase	51
3.7. Radiodifuzorii și presa	52
3.8. Sistemul de învățământ	53
3.9. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă.....	55
3.10. Exemple de colaborare a serviciului de probațiune cu instituții din comunitate.....	60
Bibliografie.....	65

Introducere

Convenția cu privire la drepturile copilului, la art. 3, prevede: „În toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sînt luate de instituții publice sau private de ocrotire socială, de către tribunale, autoritățile administrative sau de organe legislative, interesele copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate...”.

Sistemul de justiție pentru minori caută să asigure bunăstarea minorilor astfel încît reacția față de delincvenții juvenili să fie întotdeauna corespunzătoare circumstanțelor delincvențelor și delictelor. Reacția socială la actele de delincvență juvenilă trebuie să fie totdeauna proporțională, fără a avea un caracter exclusiv punitiv sau represiv. Sistemul justiției pentru minori trebuie să susțină drepturile și siguranța și să promoveze bunăstarea fizică și mintală a minorilor.

Se vor face eforturi pentru a stabili, în fiecare țară, o serie de legi, reguli și dispoziții aplicabile în mod expres la delincvenții juvenili și pentru a stabili instituții și organisme însărcinate cu aplicarea justiției la minori, fiind destinate să răspundă nevoilor proprii ale delincvenților juvenili, protejînd, în același timp, drepturile lor fundamentale și să răspundă nevoilor societății. Probațiunea reprezintă o astfel de abordare a delincvenței juvenile.

Instituția probațiunii, deși este implementată în Republica Moldova la nivel de proiecte-pilot de mai mulți ani, păstrează caracterul noutății. Instituțional, serviciul de probațiune a fost creat la 12 ianuarie 2007, cadrul normativ-juridic al probațiunii fiind definitivat prin Legea nr. 8-XVI din 14.02.2008 cu privire la probațiune. Un rol deosebit în implementarea probațiunii revine unor instituții din comunitate. Termenul de participare comunitară implică toate formele de ajutor, remunerat sau nu, exercitat în timp parțial sau intermitent și propus serviciului de probațiune de către organizațiile publice sau private și de persoane individuale din comunitate.

Ghidul de implicare comunitară în activitatea de probațiune în privința minorilor este elaborat prin eforturile conjugate ale autorilor, ale angajaților serviciului de probațiune, ale consilierilor de probațiune, în parteneriat cu UNICEF-Moldova. Ghidul este destinat consilierilor de probațiune specializați în lucrul cu copiii, care, în virtutea atribuțiilor profesionale, sînt interesați de parteneriate comunitare, dar și altor instituții, organizații și particulari în ale căror responsabilitate și interes este ordinea și securitatea comunitară.

Ghidul este structurat în câteva compartimente. Primul compartiment, „*Preliminarii pentru o mai bună înțelegere a probațiunii*”, are menirea de a da o mai mare claritate referitor la ce este probațiunea, care sînt principiile și misiunea serviciului de probațiune. Înțelegînd aceste aspecte, va fi mai ușor pentru actorii comunitari să identifice dimensiunile parteneriatului cu serviciul de probațiune. Al doilea capitol descrie rolul și importanța colaborării diferitor actori comunitari în activitatea de probațiune. Aceste aspecte sînt reflectate, pe alocuri cu lux de amănunte, în actele internaționale și europene. Actele internaționale și europene nu numai că subliniază importanța unor parteneriate comunitare, dar sugerează chiar și domeniile în care poate fi inițiată și menținută o colaborare durabilă.

Conștientizarea importanței parteneriatelor locale în prevenirea și tratamentul infracționalității a dus la elaborarea și adoptarea unei Recomandări speciale în acest sens în cadrul Consiliului Europei. Pe paginile acestui *Ghid*, veți întîlni cele mai importante prevederi din Recomandare, care vă vor permite a iniția și a consolida parteneriate ale serviciului de probațiune cu alți actori comunitari. Reiteriez că ordinea și securitatea comunitară nu se află în responsabilitatea serviciului de probațiune, ci este o responsabilitate comună, care se reflectă și în competențele pe care le atribuie legislația națională diferitor instituții și organizații. În *Ghid* sînt evidențiate competențele ce ar sta la baza unor parteneriate durabile, rezultînd în eforturi consolidate la nivel central și local și în atingerea obiectivelor comune.

Ghidul are menirea de a impulsiona la nivel local bunele practici de asigurare a ordinii și securității comunitare, astfel încît, în perspectivă apropiată, acestea să poată fi împărtășite la nivel național.

Victor ZAHARIA,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Director, Institutul de Reforme Penale

Preliminarii pentru o mai bună înțelegere a probațiunii

Probațiunea este un complex de activități de evaluare, asistență, consiliere psihosocială și supraveghere în comunitate a persoanei în conflict cu legea penală (învinuit, inculpat, condamnat) în scopul de a o reintegra în societate și a proteja comunitatea de riscul recidivei. Diversitatea activităților de probațiune servește unui dublu scop: protecția comunității prin monitorizarea continuă a comportamentului infractorului și reintegrarea socială a acestuia. În planul serviciilor, probațiunea înglobează activități menite să sporească eficiența sistemului de justiție penală și să mărească importanța conceptului de individualizare a pedepsei penale.

Probațiunea propagă ideea tendinței moderate de tratament al delincvenței. Probațiunea apare și ca un pas important în contextul racordării legislațiilor naționale la standardele internaționale, avînd drept scop de a crea o zonă intermediară în sistemul de pedepse, o reevaluare a conceptului represiv spre unul curativ.

Din punct de vedere etimologic, termenul *probațiune* provine din latinescul *probatio* – *perioadă de încercare*. Condamnații care în perioada de încercare și-au schimbat comportamentul, îndeplinind condițiile, obligațiile și restricțiile impuse, erau iertați și eliberați.

Nu există o definiție unică, universal acceptată, a probațiunii. Din aceste considerente, vom prezenta câteva abordări ale noțiunii de probațiune:

- un program de supraveghere, stabilit în baza legii de către o instanță competentă pentru persoanele care au săvîrșit infracțiuni și a căror vinovăție a fost demonstrată. Acest program presupune anumite limitări și restricții ce urmează a fi îndeplinite de către cel supravegheat. Totodată, acest program poate fi însoțit de anumite obligații suplimentare, cum ar fi prestarea unui număr de ore de muncă în folosul comunității sau recuperarea anumitor prejudicii victimei infracțiunii. Definiția de mai sus întrunește anumite elemente ale probațiunii, fără însă a îngloba conceptul probațiunii prezentențiale și aspectul asistenței și consilierii psihosociale;
- un sistem de activități în domeniul justiției penale: anchete sociale (referate de probațiune prezentențială), intervenții primare, activități ce țin de sancțiunile și pedepsele comunitare, activități în sistemul penitenciar, supraveghere pentru prevenirea recidivei;

- o modalitate de sancționare a infractorilor ce constă în organizarea și executarea supravegherii persoanei învinuite, inculpate sau condamnate prin monitorizarea comportamentului, acordarea de asistență individuală și orientarea acesteia spre un mod de viață corect. Scopul probațiunii este corectarea și reeducarea persoanelor care au comis infracțiuni și reintegrarea în societate a persoanelor condamnate;
- organizarea și executarea supravegherii infractorului, a persoanei învinuite sau condamnate, monitorizarea executării pedepsei nonprivative și privative de libertate, inclusiv a obligațiilor și restricțiilor stabilite, de asemenea, acordarea de asistență individuală infractorilor și orientarea acestora spre un mod de viață corect, pentru a întruni condițiile stabilite de instanța de judecată, prin urmare, pentru a remedia relațiile legale și sociale care au fost afectate;
- evaluare psihosocială, control al persoanelor aflate în conflict cu legea penală și resocializarea lor, adaptarea persoanelor eliberate din locurile de detenție, pentru preîntâmpinarea săvârșirii de noi infracțiuni (Legea Republicii Moldova nr. 8 din 14.02.2008 cu privire la probațiune);
- un program corecțional comunitar, ce reprezintă o alternativă la detenție, stabilit pentru infractorii minori sau adulți; este un instrument al instanțelor de judecată care, prin intermediul consilierului de probațiune, oferă posibilitate infractorului să devină util societății și să respecte legea;
- un statut impus de către instanță cu acordul infractorului, prin care acesta nu execută pedeapsa privativă de libertate dacă respectă condițiile impuse de către instanță: reparația prejudiciului, muncă comunitară, consiliere, programe educative sau *conduită adecvată* etc.;
- o alternativă la detenție, ce presupune o libertate condiționată de lipsa de comportamente antisociale ulterioare ale unui infractor.

Analizînd elementele definitorii ale probațiunii și subliniind că probațiunea este o măsură comunitară, se poate menționa că:

Probațiunea este un complex de activități de evaluare, asistență, consiliere psihosocială și supraveghere în comunitate a persoanei în conflict cu legea penală (învinuit, inculpat, condamnat) în scopul de a o reintegra în societate și a proteja comunitatea de riscul recidivei.

Probațiunea dispune de strategii de intervenție în toate etapele procesului de înfăptuire a justiției penale. Astfel, există probațiune:

- prezentențială – evaluarea psihosocială a personalității bănuțitului, învinuitului, inculpatului;
- sentențială: în comunitate – activități orientate spre reintegrarea socială a persoanelor eliberate de pedeapsa penală prin asistență, consiliere, controlul comportamentului și supravegherea respectării obligațiilor impuse de instanță;

- penitenciară – activități socioeducative desfășurate în penitenciar și activități de pregătire pentru liberare din locurile de detenție;
- postpenitenciară – acordare de asistență persoanelor eliberate din locurile de detenție în scopul reintegrării lor în societate.

Din reglementările normativ-juridice și bunele practici de probațiune, pot fi deduse următoarele principii ale probațiunii:

1. Respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, respectarea demnității umane.
2. Neadmiterea discriminării.
3. Ajutorul imediat, ce presupune că persoana în conflict cu legea beneficiază de sprijinul consilierului de probațiune în termene cât mai restrânse.
4. Sprijinirea și încurajarea permanentă a subiecților probațiunii, asistați și consiliați, în vederea reintegrării lor în societate și a asumării de responsabilitate pentru propriile acțiuni prin formarea unei atitudini corecte față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială.
5. Apropierea, ce presupune reducerea la maxim a distanței geografice, dar și psihologice, astfel încât clientul să simtă un sprijin permanent din partea consilierului de probațiune, să existe încredere reciprocă pentru realizarea adecvată a responsabilităților asumate.
6. Oportunitatea, ce presupune dozarea intervenției, implicarea ori de câte ori este necesară, dar fără exces. De aici derivă și principiul minimei intervenții, ce presupune că nu trebuie utilizată mai multă constrângere și monitorizare decât e necesar.
7. Individualizarea și continuitatea, ce presupune că intervențiile consilierului de probațiune trebuie să corespundă nevoilor sociale ale persoanei în conflict cu legea penală și că aceste intervenții au un caracter organizat, fiind bazate pe un traseu de reintegrare socială.
8. Participarea comunității la procesul de asistență, consiliere psihosocială și de monitorizare a comportamentului subiectului probațiunii. De aici derivă și principiul coordonării eforturilor, care ne sugerează rolul consilierului de probațiune de manager de servicii comunitare.
9. Eficiența și normalizarea, ce presupune că eforturile consilierului de probațiune urmează a se solda cu reintegrarea deplină în comunitate a persoanei în conflict cu legea și reducerea la maxim a diferenței dintre clientul serviciului de probațiune și alți membri ai comunității respective.

Diversitatea activităților de probațiune servește unui dublu scop: protecția comunității prin monitorizarea continuă a comportamentului infractorului și reintegrarea socială a acestuia. Avantajele unei asemenea reacții sociale sînt evidente: nu toate tipurile de infracțiuni sînt atît de grave, încît să necesite detenții costisitoare; cei eliberați sub probațiune pot obține sau menține serviciul și plăți impozite/taxe; infractorii pot avea grijă de propriile familii și își pot îndeplini celelalte obligații financiare fără să devină o povară pentru stat etc.

Importanța și necesitatea implicării comunității în activitatea de probațiune în privința minorilor

2.1. Lista documentelor internaționale ce se referă la probațiunea în privința minorilor

- Convenția europeană cu privire la supravegherea condamnaților condiționali sau infractorilor eliberați condiționat
- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice
- Convenția cu privire la drepturile copilului
- Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing)
- Regulile minimale ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri nepri-vative de libertate (Regulile de la Tokyo)
- Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile (Princi-piile de la Riyadh)
- Recomandarea nr. (92) 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate
- Recomandarea (2000) 22 a CM al CoE cu privire la stimularea implementării Regulamentului european privind sancțiunile și măsurile comunitare
- Recomandarea Rec (2003) a CM al CoE cu privire la liberarea condiționată
- Recomandarea Rec (2003) 20 cu privire la noile modalități de tratare a delin-cvenței juvenile și rolul justiției juvenile
- Regulile de la Beijing
- Regulamentul european privind sancțiunile și măsurile comunitare
- Recomandarea Rec (2000) 19 privind rolul procuraturii în sistemul justiției penale
- Culegere de acte normative

2.2. Valorile, principiile și rolurile ce stau la baza activității de probațiune

Valorile, principiile și rolurile ce stau la baza activității de probațiune se regăsesc în actele internaționale. Astfel, **Declarația universală a drepturilor omului**¹, în preambul, prevede: „Considerînd că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume; ... Considerînd că este esențial ca drepturile omului să fie protejate de un sistem de drept pentru ca omul să nu fie constrîns, ca mijloc suprem, la revolta împotriva tiraniei și a asupririi; Considerînd că în Cartă popoarele Națiunilor Unite au proclamat din nou credința lor în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și în valoarea persoanei umane, în egalitatea în drepturi a bărbaților și femeilor și că s-au hotărît să favorizeze progresul social și să instaureze condiții mai bune de viață în cadrul unei libertăți mai mari; Considerînd că statele membre s-au angajat să promoveze, în cooperare cu Organizația Națiunilor Unite, respectul universal și efectiv al drepturilor omului și al libertăților fundamentale,... Adunarea Generală proclamă prezenta Declarație universală a drepturilor omului...”

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice², la art. 8, prevede: „...Nimeni nu va putea fi constrîns să execute o muncă forțată sau obligatorie; ...c) nu se consideră muncă forțată sau obligatorie în sensul prezentului paragraf: ...(i) orice muncă sau serviciu, ... cerute în mod normal unui individ deținut în virtutea unei decizii legale a justiției sau eliberat condiționat în urma unei asemenea decizii”

Convenția cu privire la drepturile copilului³, la art. 3, prevede: „În toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sînt luate de instituții publice sau private de ocrotire socială, de către tribunale, autoritățile administrative sau de organe legislative, interesele copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate...” Art. 33 stipulează că „Statele părți vor lua măsuri corespunzătoare, inclusiv măsuri legislative, administrative, sociale și educative pentru a proteja copiii contra folosirii ilicite a stupefiantelor și a substanțelor psihotrope, așa cum sînt acestea definite de tratatele internaționale pertinente și pentru a împiedica utilizarea copiilor la producția și traficul ilicit al acestor substanțe”.

¹ Declarația universală a drepturilor omului, adoptată la New York, la 10 decembrie 1948. Adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 217 A (III) din 10.12.1948. Republica Moldova a aderat la Declarație prin Hotărîrea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul I, pag. 11.

² Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, adoptat la 16 decembrie 1966 la New York. Adoptat și deschis spre semnare de Adunarea Generală a ONU la 16 septembrie 1966 prin Rezoluția 2200 (XXI). Intrat în vigoare la 23 martie 1967. Ratificat prin Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova nr. 217-XII din 28.07.1990. În vigoare pentru Republica Moldova din 26 aprilie 1993. Publicat în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul I, pag. 30.

³ Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 la New York. A intrat în vigoare la 20 septembrie 1990. Republica Moldova a aderat la Convenție prin Hotărîrea Parlamentului nr. 408-XII din 12.12.1990. În vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993. Publicată în ediția oficială „Tratate internaționale”, 1998, volumul I, pag. 51.

Art. 37 prevede: „...nici un copil nu va fi privat de libertate în mod ilegal sau arbitrar. Arestarea, deținerea sau înțemnițarea unui copil trebuie să fie conformă cu legea și se va folosi numai ca măsură extremă și pentru cea mai scurtă posibil perioadă de timp...”

Prevederi directe referitor la probațiune se conțin la art. 40: „Statele părți recunosc oricărui copil suspectat, acuzat sau cu privire la care s-a dovedit că a comis o încălcare a legii penale dreptul la un tratament conform cu simțul demnității și al valorii personale, care să întărească respectul său pentru drepturile omului și libertățile fundamentale ale altora și care să țină seama de vârsta sa, precum și de necesitatea de a promova reintegrarea copilului în societate și asumarea de către acesta a unui rol constructiv în societate... Statele părți se vor strădui să promoveze adoptarea de legi, proceduri, crearea de autorități și instituții, special concepute pentru copiii suspectați, acuzați sau declarați că ar fi comis încălcări ale legii penale și în special ... vor lua măsuri, de fiecare dată când este posibil și de dorit, pentru a trata acești copii fără a se recurge la procedura judiciară, cu condiția ca drepturile omului și garanțiile legale să fie deplin respectate. Va fi prevăzută o întreagă gamă de dispoziții, cum sînt cele referitoare la îngrijire, orientare și supraveghere, îndrumare, verificare, plasament familial, programe de educație generală și profesională și alternative la îngrijirea instituțională, pentru a asigura copiilor un tratament corespunzător bunăstării lor și proporțional cu situația lor și cu infracțiunea comisă”.

Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori⁴ (Regulile de la Beijing, Organizația Națiunilor Unite – Rezoluția 40/33 din 29 noiembrie 1985) prevăd: „Statele membre trebuie să se mobilizeze să ia măsuri pozitive care să asigure antrenarea completă a tuturor resurselor existente, mai ales familia, persoanele benevole, ca și alte grupări ale comunității, cum ar fi școlile și alte instituții comunitare, în scopul promovării bunăstării minorului și deci, și în scopul reducerii nevoii de intervenție a legii, astfel încît persoana în cauză să fie tratată eficient, echitabil și uman în conflictul său cu legea”. Se vor face eforturi pentru a stabili, în fiecare țară, o serie de legi, reguli și dispoziții aplicabile în mod expres la delincvenții juvenili și pentru a stabili instituții și organisme însărcinate cu aplicarea justiției la minori, fiind destinate: a) să răspundă nevoilor proprii ale delincvenților juvenili, protejînd, în același timp, drepturile lor fundamentale; b) să răspundă nevoilor societății.

Regula 11, Recurgerea la mijloacele extrajudiciare, conturează anumite elemente ale aplicării probațiunii: „...Orice recurs la mijloace extrajudiciare implicînd trimiterea către servicii comunitare sau alte servicii competente cere consimțămîntul interesatului sau al părinților sau al tutorelui său, fiind de la sine înțeles că această hotărîre de amîinare a chestiunii poate, dacă se consideră, să fie subordonată unei reexaminări

⁴ Recomandat în vederea adoptării de către cel de al VII-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, care a avut loc la Milano în perioada 26 aug. – 06 sept. 1985 și adoptat de Adunarea Generală în Rezoluția sa nr. 40/33 din 29 noiembrie 1985.

de către autoritatea competentă. În scopul de a facilita reglementarea discreționară a cazurilor de delincvență juvenilă, se vor face eforturi în vederea organizării programelor comunitare, cu precădere a celor de supraveghere și orientare temporară, și în vederea asigurării restituirii bunurilor și indemnizației victimelor”.

Regula 24, Asistență pentru minori, sugerează anumite elemente din diversitatea serviciilor de care trebuie să beneficieze copiii în conflict cu legea penală, fie prestate de către consilierii de probațiune, fie prin focalizarea resurselor disponibile în comunitate la nevoile copilului (minorului): „Se vor face eforturi pentru asigurarea pentru minori, în toate etapele procedurii, a unei asistențe în ceea ce privește cazarea, educarea și formarea profesională, sau a unei alte forme de ajutor util și practic în vederea ușurării reintegrării”. Astfel, se reiterează că reintegrarea se bazează nu numai pe supraveghere, ci vizează toate fazele procesului de înfăptuire a justiției. Practica țărilor cu servicii de probațiune bine instituționalizate demonstrează că nu totdeauna sînt alocate resurse suficiente pentru implementarea tuturor opțiunilor și activităților de reintegrare a delincvenților. Deseori se recurge la implicarea comunității, inclusiv suplinind necesitatea de resurse umane prin cooptarea voluntarilor. Astfel, **Regula 25, Mobilizarea voluntarilor și a celorlalte servicii comunitare**, stipulează: „Se va cere voluntarilor, organizațiilor benevole, instituțiilor locale și altor servicii comunitare să contribuie în mod eficace la reintegrarea minorului într-un cadru comunitar și, pe cît posibil, în interiorul celulei familiale”.

Regula 28, Aplicarea frecventă și promptă a regimului de eliberare condiționată, stabilește: „Autoritatea corespunzătoare va face recurs la eliberarea condiționată cît mai repede cu putință. Minorii aflați în regim de eliberare condiționată vor fi asistați și urmăriți de o autoritate corespunzătoare și vor primi sprijinul total al comunității”. În administrarea justiției pentru minori, prestarea de servicii trebuie să fie sistematic planificată și pusă în practică și trebuie să fie parte integrantă în efortul de dezvoltare națională.

Regulile minimale ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate (Regulile de la Tokyo) nr. 45-110 din anul 1990⁵, în preambul, menționează: „Adunarea Generală... Convinșă că pedepsele de înlocuire a închiderii pot constitui un mijloc eficace de tratament al delincvenților în cadrul colectivității, în interesul delincventului, ca și al societății, Conștientă de faptul că pedepsele restrictive de libertate nu sînt justificate decît din punctul de vedere al securității publice, al prevenirii crimei, al necesității unei sancțiuni juste și al dorinței de schimbare a hotărîrii și că obiectivul ultim al justiției penale este reintegrarea socială a delincvenților,...Adoptă...”.

În „Principii generale” este recunoscută importanța implicării comunității în tratamentul delincvenței: „Prezentele Regulii vizează încurajarea colectivității să participe mai mult la procesul justiției penale și, în mod special, la tratamentul

⁵ Cea de-a 68-a Sesiune Plenară, 14 decembrie 1990.

delincvenților, ca și la dezvoltarea la aceștia din urmă a simțului de responsabilitate față de societate”. „Se va aborda, în ideea respectării garanțiilor juridice și a regulilor de drept, tratarea cazului delincvenților în cadrul comunității, evitînd pe cît posibil recurgerea la o procedură judecătorească sau la tribunale. Măsurile neprivative de libertate trebuie să fie aplicate conform principiului de intervenție minimală.” De asemenea, statutul persoanei supuse unei măsuri neprivative trebuie să fie stabilit numai de autoritatea competentă: „Demnitatea delincventului supus unor măsuri neprivative de libertate, drepturile delincventului nu pot face obiectul mai multor restricții decît cele autorizate de autoritatea competentă ce a dat hotărîrea de bază”.

Capitolul V, *Executarea măsurilor neprivative de libertate*, conturează anumite principii de activitate a consilierului de probațiune. Astfel, pct. 10, *Supravegherea*, prevede: „Supravegherea are ca obiect reducerea cazurilor de recidivă și ușurarea reintegrării delincventului în societate în așa fel încît să fie reduse la maximum șansele acestuia de recidivă. Pentru fiecare măsură neprivativă de libertate, este bine a fi determinat regimul de supraveghere și de tratament cel mai bine adaptat delincventului în scopul de a ajuta să se corijeze. Dacă este nevoie, ar trebui ca delincvenții să beneficieze de asistență psihologică, socială și materială și să fie date dispoziții pentru întărirea legăturilor acestora cu comunitatea și pentru facilitarea reintegrării lor în societate”.

Este foarte bine în anumite cazuri, pentru o măsură neprivativă de libertate, să se pună la punct diferite soluții, cum ar fi metodele individualizate, terapia de grup, programele cu găzduirea și tratamentul specializat al diferitelor categorii de delincvenți, în așa fel încît să se răspundă cît mai eficace nevoilor acestora din urmă. Tratamentul este condus de specialiști avînd pregătirea necesară și o experiență corespunzătoare. Atunci cînd se hotărăște că un tratament este necesar, este bine să fie analizate antecedentele, personalitatea, aptitudinile, inteligența și valorile delincventului, în special circumstanțele ce au concurat la producerea infracțiunii. Pentru aplicarea măsurilor neprivative de libertate, autoritatea competentă poate face apel la concursul colectivității și al vectorilor de socializare.

Capitolul VII, *Bunăvoință și alte resurse ale colectivității*, reiterează importanța implicării comunității în tratamentul delincvenței: „Participarea colectivității trebuie încurajată, căci ea constituie o resursă capitală și unul din mijloacele cele mai importante de consolidare a legăturilor dintre delincvenții supuși măsurilor neprivative de libertate și familiile lor și comunitate. Această participare trebuie să completeze eforturile serviciilor însărcinate cu administrarea justiției penale. Participarea colectivității trebuie să fie considerată ca o ocazie pentru membrii săi de a contribui la protejarea societății lor”.

Puterile publice, sectorul privat și marele public trebuie să fie încurajați să se condeze organizațiile benevole care participă la aplicarea măsurilor neprivative de libertate. Trebuie să se organizeze în mod regulat conferințe, seminare, simpozioane și alte activități, în scopul de a demonstra că participarea publicului este necesară

pentru aplicarea măsurilor neprivative de libertate. Trebuie să fie folosite toate mijloacele de informare în masă pentru a determina publicul să adopte o atitudine constructivă care să se concretizeze prin activități care să favorizeze o aplicare a tratamentului în mediul liber și integrarea socială a delincvenților. Trebuie făcut totul pentru a informa publicul asupra importanței rolului său în aplicarea măsurilor neprivative de libertate.

O atenție deosebită, inclusiv în contextul insuficienței resurselor umane profesionale angajate permanent, trebuie acordată voluntarilor. Conform regulii 19, voluntarii sînt selecționați cu grijă și recrutați după aptitudinile cerute de activitățile luate în considerare și interesul purtat acestora. Ei sînt pregătiți în vederea responsabilităților speciale care le vor fi încredințate și pot primi sprijin și sfaturi din partea autorității competente, pe care o și pot consulta. Voluntarii îi încurajează pe delincvenți și familiile acestora să stabilească legături concrete cu colectivitatea și să le extindă, întrucît primesc sfaturi și alte forme de asistență adecvată, în funcție de mijloacele lor și de nevoile delincvenților. În exercitarea funcțiilor lor, voluntarii au o asigurare împotriva accidentelor și rănilor și sînt asigurați de un terț. Cheltuielile sînt autorizate în legătură cu munca lor și le sînt rambursate. Serviciile pe care le prestează în favoarea comunității trebuie să fie recunoscute în mod oficial.

Eficiența implementării sancțiunilor comunitare este direct corelată cu implicarea diferitor instituții ce desfășoară activități conexe. Programele referitoare la măsurile neprivative de libertate trebuie să fie planificate și puse în practică în mod sistematic, ca parte integrantă a sistemului de justiție penală în procesul de dezvoltare națională. Programele trebuie să fie revăzute și evaluate în mod regulat, astfel încît aplicarea măsurilor neprivative de libertate să fie mai eficace. Trebuie să fie efectuat un examen periodic pentru evaluarea funcționării măsurilor neprivative de libertate și a vedea în ce măsură ele permit atingerea obiectivelor fixate. Serviciile dorite trebuie să fie puse la punct la diferite nivele pentru a asigura legătura între serviciile responsabile cu măsurile neprivative de libertate, alte sectoare din sistemul de justiție penală, organismele de dezvoltare socială și protecție socială publice și private, în domenii cum sînt sănătatea, locuințele, educația și munca, pe de o parte, și mass-media, pe de altă parte.

Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile (Principiile de la Riyadh), Rezoluția 45/112 din 14 decembrie 1998 (a 68-a Sesiune Plenară), subliniază importanța diminuării factorilor criminogeni prin implicarea unei diversități de actori, cum ar fi familia, sistemul de educație, comunitatea etc. „Prevenirea delincvenței juvenile este o parte importantă în prevenirea criminalității în societate. Prin implicarea în sistemul legislativ, adoptarea unor activități sociale folositoare, a unei orientări umaniste spre societate și nu egoiste, persoanele tinere pot dezvolta o atitudine necriminogenă. Succesul în prevenirea delincvenței juvenile cere eforturi din partea întregii societăți să asigure o dezvoltare armonioasă

a adolescenților, cu respect pentru propria personalitate încă din copilărie.” Aceste eforturi trebuie să se refere la:

- asigurarea oportunităților, în special a celor educaționale. Să satisfacă variatele nevoi ale persoanelor tinere și să servească ca suport de bază pentru protecția dezvoltării persoanelor tinere, în special a celor care sînt periculoase sau prezintă un anumit risc social și au nevoie în mod special de sprijin și protecție;
- sistemele de gîndire și abordările prevenției delincvenței juvenile au la bază legi, procese, instituții, facilități, servicii de atingere a scopurilor prin reducerea motivației, nevoilor și oportunităților sau condițiilor pentru comiterea de infracțiuni;
- intervenția oficială trebuie în primul rînd să influențeze toate persoanele tinere în sensul drepturilor și intereselor lor și să fie cinstită și echitabilă;
- asigurarea bunăstării și dezvoltarea drepturilor și intereselor tuturor persoanelor;
- variațiile comportamentului persoanelor tinere sau atitudinea lor neconformă cu normele și valorile sociale sînt o parte a procesului de maturitate și creștere și au tendința să dispară în cele mai multe din cazuri la atingerea maturității acestor tineri;
- grija de a nu denumi o persoană ca fiind deviantă, delincventă sau recidivistă, deoarece astfel în mod frecvent putem contribui la dezvoltarea unui comportament nedorit al tinerilor, după părerea majorității experților.

Serviciile și programele comunității ar trebui să realizeze prevenirea delincvenței juvenile, acționînd ca un factor activ. Instituțiile legale sau cele de control vor fi utilizate numai ca ultimă soluție.

Planurile de prevenire a delincvenței juvenile vor trebui instituite la fiecare nivel al conducerii de stat și presupun: analiza atentă a problemei și identificarea de programe, servicii, facilități și resurse avute la dispoziție; definirea clară a responsabilităților pentru agențiile, instituțiile și persoanele implicate în eforturile de prevenție; politici, programe și strategii bazate pe studii de previziuni vor fi desfășurate și monitorizate, evaluate cu grijă și, bineînțeles, aplicate; implementarea de metode pentru reducerea efectivă a producerii de acte criminale; comunitatea să ofere o gamă largă de servicii și programe; cooperare apropiată între națiuni, state, guverne locale și provinciale cu implicarea celor din sectorul particular, reprezentanți ai cetățenilor și ai comunității pentru a oferi grijă față de copil, o educație sănătoasă; intrarea în vigoare a unor legi și crearea unor agenții judiciare pentru inițierea unor acțiuni de prevenire a delincvenței juvenile și a delincvenței tinere; participarea tineretului la politica de prevenție a delincvenței, incluzînd apelul la resursele comunității, autoajutorarea tinerilor, precum și programe de asistență și compensare a victimei; specializarea personalului la toate nivelele.

Conform acestor principii, se va pune accentul pe politicile de prevenire care facilitează socializarea și integrarea tuturor copiilor și tinerilor, mai ales **cu ajutorul familiei, comunității, grupurilor compatibile, școlilor, pregătirii profesionale și**

al sistemului de muncă, precum și cu ajutorul organizațiilor de voluntari. Se va acorda atenția cuvenită dezvoltării personale corespunzătoare a copiilor și tinerilor, iar aceștia trebuie să fie acceptați ca parteneri egali și deplini în cadrul proceselor de socializare și integrare. Se vor depune eforturi și se vor institui mecanisme adecvate pentru promovarea pe baze multidisciplinare și interdisciplinare a interacțiunii și coordonării dintre agențiile și serviciile economice și sociale din învățământ și sănătate, sistemul de justiție, organizații de tineri, comunitate și agențiile de dezvoltare și alte instituții importante. Schimbul de informații, experiența câștigată în cadrul proiectelor, practicilor, programelor și inițiativelor legate de criminalitatea juvenilă vor fi intensificate pe plan național și internațional. Cooperarea va implica practicieni, experți și conducători.

Fiecare societate va acorda prioritate nevoilor și bunăstării familiei și a tuturor membrilor ei. Societatea are răspunderea de a ajuta familia să asigure asistența și protecția copiilor, precum și o bunăstare fizică și mintală. Familiile care au nevoie de asistență în rezolvarea problemelor, cum ar fi instabilitatea sau conflictele, vor beneficia de servicii adecvate pentru aceasta.

Guvernele au obligația de a face accesibil învățământul public tuturor tinerilor. Sistemele de învățământ, pe lângă activitatea de pregătire academică și profesională, se vor ocupa în particular de următoarele: învățarea valorilor de bază și dezvoltarea respectului pentru propria identitate a copilului, pentru valorile sociale ale țării în care copilul trăiește, pentru o civilizație diferită de cea a copilului, pentru drepturile omului și pentru libertățile lui fundamentale; promovarea și dezvoltarea personalității, înclinațiilor și abilităților mentale și fizice ale tinerilor pînă la maximum posibil; punerea la dispoziție a informațiilor și orientarea în ceea ce privește pregătirea profesională, posibilități de angajare și de alegere a unei cariere; sprijinirea în plan emoțional a tinerilor și evitarea eșecurilor psihologice; evitarea măsurilor disciplinare dure, în mod particular a pedepselor corporale. Tinerii care prezintă un anumit risc social vor beneficia de o atenție și de o grijă deosebită din partea sistemelor de învățământ, sens în care vor fi utilizate și dezvoltate pe scară largă programe de prevenție specializate, precum și alte materiale educaționale. O atenție deosebită va fi acordată strategiilor politicilor referitoare la prevenirea abuzului de alcool, droguri și alte substanțe de către tineri. Profesorii și alte persoane vor fi special pregătite pentru a preveni și a rezolva aceste probleme. Studenților și elevilor li se vor pune la dispoziție informații referitoare la consumul de droguri, de alcool, precum și la consecințele folosirii acestora. Școlile vor servi ca centre de referință pentru servicii medicale, consiliere pentru tineri, în mod particular pentru cei cu nevoi speciale și pentru cei care suferă de abuzuri, neglijență, victimizare și exploatare. O asistență deosebită va fi acordată copiilor și tinerilor care găsesc dificilă adaptarea la regulamentele școlare, precum și „delăsătorilor”.

Vor fi dezvoltate servicii comunitare și programe care răspund nevoilor, problemelor, intereselor și preocupărilor speciale ale tinerilor și care oferă consiliere și orientare adecvată lor și familiilor acestora, iar acolo unde există, vor fi consolidate.

Comunitățile vor pune la dispoziție sau vor întări, acolo unde există, o largă varietate de măsuri comunitare pentru tineri, incluzând centre de dezvoltare comunitare, servicii și facilități pentru recreere care să răspundă problemelor speciale ale copiilor cu risc social. Prin prevederea acestor măsuri de ajutorare va fi asigurată respectarea drepturilor individuale ale copiilor. Vor fi înființate instituții speciale pentru a asigura găzduirea tinerilor care nu mai pot să locuiască acasă sau nu au locuință. O serie de servicii și măsuri ajutătoare vor fi prevăzute pentru a-i ajuta pe tineri în privința dificultăților tranziției spre maturitate. Asemenea servicii vor cuprinde activități pentru tinerii dependenți de droguri; acestea vor pune accentul pe consiliere, asistență și terapie.

Guvernele și alte instituții vor acorda tot sprijinul financiar și de orice altă natură organizațiilor voluntare care pun la dispoziție servicii pentru tineri. Vor fi înființate și consolidate organizații ale tinerilor la nivel local, cărora li se va acorda statutul de participant activ la managementul problemelor comunitare. Aceste organizații vor încuraja tinerii să inițieze proiecte colective și voluntare care să aibă ca scop ajutorarea tinerilor ce au nevoie de sprijin. Agențiile guvernamentale vor răspunde pentru asigurarea serviciilor adecvate pentru copiii străzii și cei fără adăpost. Tinerii vor fi informați despre facilitățile sociale, locurile de găzduire, despre locurile de muncă disponibile și despre alte forme și surse de ajutor. Vor fi asigurate și vor fi ușor accesibile o largă varietate de facilități și servicii recreative de interes particular pentru tineri.

Mass-media va fi încurajată să asigure accesul la materiale și informații de o diversitate națională, internațională și locală. Mass-media va fi încurajată să prezinte contribuția pozitivă a tinerilor în societate și să difuzeze informațiile despre existența serviciilor și oportunităților pentru tineri în societate. Mass-media în general, și televiziunea în particular, vor fi încurajate să reducă la minim nivelul pornografiei, al drogurilor, al violenței, să prezinte violența și exploatarea în mod nefavorabil, să evite programele degradante, în special pentru copii, femei și relațiile interpersonale și să promoveze principii și roluri de egalitate. Mass-media va trebui să conștientizeze responsabilitatea și rolul deosebit, precum și influența pe care o are în relațiile de comunicare cu tineri dependenți de droguri și alcool, va trebui să-și folosească aceste forțe pentru prevenirea consumului de droguri prin prezentarea unor mesaje în acest sens. Vor fi promovate la toate nivelele campanii de înțelegere a efectelor dăunătoare ale drogurilor.

Prevederi directe sau tangențiale în domeniul activității de probațiune se regăsesc și în actele europene. **Recomandarea nr. R 11 (80) a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre cu privire la detențiunea în așteptarea judecării**⁶ menționează expres importanța considerării caracteristicilor psihosociale la determinarea măsurii preventive, inclusiv a caracterului, antecedentelor, a situației personale și sociale ale persoanei respective și, mai ales, a legăturilor sale cu comuni-

⁶ Adoptată de către Comitetul de Miniștri pe 27 iunie 1980 la cea de-a 31 Adunare a reprezentanților miniștrilor.

tatea; a comportamentului persoanei respective, mai ales a modului în care și-a îndeplinit orice obligație care i-a fost impusă în cursul procedurilor penale anterioare.

Recomandarea nr. R (92) 16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate⁷ menționează: „...Considerînd că aceste sancțiuni și măsuri constituie mijloace importante de luptă împotriva criminalității și că ele evită efectele negative ale închisorii...” și reiterează în preambul necesitatea de protecție a victimei, a societății, dar și luarea în considerație a intereselor infractorului. Astfel, aplicarea sancțiunilor și măsurilor în comunitate „...trebuie să vizeze menținerea unui echilibru necesar și de dorit, pe de o parte, între exigențele apărării societății în dublul său aspect, de protecție a ordinii publice și de aplicare a normelor vizînd să repare prejudiciul cauzat victimelor, și, pe de altă parte, indispensabila luare în considerare a nevoilor delincventului în condițiile inserției sociale”.

„Natura, conținutul și metodele de executare a sancțiunilor și măsurilor aplicate în comunitate nu trebuie să pună în pericol viața privată sau demnitatea delincvenților sau a familiei lor, nici să conducă la hărțuire. De asemenea, ele nu trebuie să ducă la atingerea respectului față de sine însuși, a legăturilor familiale și cu comunitatea și a capacității delincvenților de a fi parte integrantă a societății. Vor trebui adoptate garanții pentru a-i proteja de orice insultă și de orice curiozitate sau publicitate inoportune.” Impunerea și executarea sancțiunilor și măsurilor aplicate în comunitate trebuie să urmărească scopul de a dezvolta la delincvent sensul responsabilităților sale față de societate și în special față de victimă sau de victime. Toate condițiile sau obligațiile pe care trebuie să le respecte un delincvent care face obiectul unei sancțiuni sau măsuri aplicate în comunitate trebuie să fie determinate ținînd cont atât de nevoile sale individuale care au legătură cu executarea, posibilitățile și drepturile sale, cît și de responsabilitățile sale sociale.

Informațiile corespunzătoare asupra naturii și conținutului sancțiunilor și măsurilor aplicate în comunitate, cît și asupra modalităților de execuție, trebuie să fie difuzate astfel încît publicul, în special persoanele private, organismele, serviciile publice și private interesate de executarea acestor sancțiuni sau măsuri, să le poată înțelege temeiul și să le considere ca răspunsuri adecvate și credibile pentru comportamentele delincvente. Intervenția autorităților însărcinate cu executarea sancțiunilor și măsurilor aplicate în comunitate trebuie să fie înlocuită de toate resursele utile din comunitate cu scopul de a le procura acestor autorități unele mijloace adaptate pentru a răspunde nevoilor delincvenților și pentru a le menține drepturile. În acest ultim scop, va trebui, de asemenea, să recurgem cel mai curînd posibil la participarea organizațiilor și a persoanelor individuale din comunitate. Participarea comunitară trebuie utilizată cu scopul de a permite delincvenților să dezvolte legături reale cu comunitatea, de a-i face conștienți de interesul pe care co-

⁷ Adoptată de Comitetul de Miniștri la 19 octombrie 1992, cu ocazia celei de a 482-a Reuniuni a Delegațiilor de Miniștri.

munitatea li-1 arată și de a lărgi posibilitățile de contacte și de sprijin. Recurgerea la persoane individuale din comunitate nu trebuie să fie considerată ca un substitut al muncii pe care ar trebui s-o efectueze personalul profesional. Persoanele individuale din comunitate trebuie să fie ghidate, în măsura posibilului, de personalul profesional și puse să-și asume sarcinile care corespund capacității și posibilităților lor. Va trebui asigurată o pregătire adaptată în caz de nevoie. Organizațiile comunitare și persoanele individuale din comunitate țin cont de exigențele secretului profesional. Organizațiile comunitare și persoanele individuale din comunitate trebuie să fie ascultate în privința problemelor de ordin general, ca și asupra problemelor care se bazează pe cazuri individuale, și să dispună în același timp de toate informațiile.

Executarea de sancțiuni și măsuri aplicate în comunitate trebuie să se bazeze pe gestionarea de programe individualizate și pe dezvoltarea de relații corespunzătoare de muncă între delincvent, persoana care-1 are în grijă, precum și celelalte organizații comunitare sau persoane individuale din comunitate. Atunci când este identificată o nevoie individuală necesară executării sancțiunii sau măsurii, trebuie furnizat un ajutor personal, social sau material la nivelul calității recunoscute.

Recomandarea 22 (2002) a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind îmbunătățirea aplicării normelor europene cu privire la sancțiunile și măsurile comunitare⁸ menționează că „liderii politici și administrativi și populația de rînd trebuie să primească informație periodică despre beneficiul economic și social care rezultă din recurgerea redusă la pedeapsa cu închisoarea și recurgerea sporită la sancțiunile și măsurile comunitare. Trebuie să existe o politică a relațiilor publice ce se referă la căile de comunicare locale. Informația trebuie să pună accentul pe faptul că sancțiunile și măsurile comunitare pot implica supravegherea eficientă și controlul asupra infractorilor. Autoritățile de drept și personalul serviciilor de implementare trebuie să creeze canale de comunicare care să informeze regulat despre aspectele practice de recomandare și implementare a sancțiunilor și măsurilor comunitare. Deoarece reintegrarea socială reprezintă scopul principal de implementare a sancțiunilor și măsurilor comunitare, serviciile trebuie să colaboreze activ cu comunitățile locale, spre exemplu: prin implicarea persoanelor din comunitate în supravegherea infractorilor sau prin colaborarea în scheme de prevenire a infracțiunilor la nivel local”.

La conceperea programelor și intervențiilor, în contextul sancțiunilor și măsurilor comunitare, trebuie acordată o atenție specială impactului lor probabil asupra infractorilor, mai ales în ceea ce privește: abilitățile de bază (de ex., capacitatea de a citi și a socoti, de a rezolva probleme, de a se descurca în relațiile personale și familiale, comportamentul prosocial); nivelul educațional și situația ocupațională; posibila dependență de droguri, alcool, medicamente și adaptarea orientată spre comunitate. Distribuirea infractorilor la programe și intervenții specifice trebuie să se facă după criterii specifice, cum ar fi capacitatea lor de a răspunde intervenției, pericolul pe

⁸ Adoptată de Comitetul de Miniștri pe 29 noiembrie 2000 la a 731-a Întîlnire a reprezentanților miniștrilor

care se presupune că îl reprezintă pentru public și/sau pentru personalul responsabil de program sau de intervenție și factorii personali sau sociali care se leagă de probabilitatea de a recidiva. În acest scop, trebuie dezvoltate și folosite metode sigure de evaluare, care să permită această distribuire. Trebuie puse la dispoziția autorităților/persoanelor interesate informații despre aceste proceduri. Trebuie acordată o atenție specială dezvoltării unor programe și intervenții pentru infractori care au recidivat cu infracțiuni grave sau care sînt de așteptat să o facă. În lumina recentelor descoperiri ale cercetărilor, aceste programe și intervenții ar trebui să folosească mai ales metode comportamentale cognitive, de ex., învățarea infractorilor să se gîndească la implicațiile comportamentului lor infracțional, sporirea conștiinței lor de sine și a autocontrolului, recunoașterea și evitarea situațiilor care precedă acte infracționale și oferirea posibilității de a exersa comportamentul prosocial.

Recomandarea Rec (2003) 20 cu privire la noile modalități de tratare a delincvenței juvenile și rolul justiției juvenile⁹ menționează că „sistemul tradițional de justiție penală nu este capabil, izolat, să ofere soluții adecvate privind tratamentul delincvenților juvenili, în virtutea faptului că nevoile sociale și educaționale ale acestora diferă de cele ale adulților; ...reacțiile la delincvența juvenilă trebuie să poarte un caracter multidisciplinar și multistructural care să vizeze varietatea de factori care joacă un anumit rol la diferite nivele ale societății: individual, cel al familiei, al societății și al comunității; ...că majoratul juridic nu coincide în mod imperios cu majoratul personalității, în așa fel încît infractorii adulți necesită un tip de intervenție diferit de cel aplicabil în cazul minorilor; unele categorii de infractori minori, ca membrii minorităților etnice, femeile tinere și cei care comit infracțiuni în grup pot avea nevoie de programe speciale de intervenție”.

Obiectivul de bază al justiției juvenile, al măsurilor conexe de abordare a justiției juvenile trebuie să fie: de a preveni comiterea și recidiva faptelor de natură penală; și de a (re)socializa și a (re)integra infractorii, de a se preocupa de necesitățile și interesele victimelor. Sistemul de justiție juvenilă trebuie privit ca un component al unei strategii mai largi de prevenire a delincvenței juvenile, care ține cont de contextul larg al familiei, școlii, vecinătății și grupului de persoane în interiorul căruia are loc comiterea faptei. În vederea contracarării infracțiunilor grave, violente și comise persistent de minori, statele membre trebuie să elaboreze o gamă largă de sancțiuni și măsuri de natură comunitară care ar fi novatoare, eficiente (dar proporționale). Acestea trebuie să vizeze comportamentul infracțional, dar și necesitățile făptuitorului.

Măsurile comunitare trebuie să-i implice pe părinții sau tutorii minorului (cu excepția cazurilor în care acest lucru nu este productiv), iar, ori de cîte ori este posibil și adecvat, se impune a media, a recupera și a compensa prejudiciul cauzat victimei. Părinții (sau tutorii și curatorii) trebuie încurajați să fie conștienți și să accepte responsabilitatea pe care o au în legătură cu comportamentul infracțional al copiilor lor minori. Părinților și tutorilor trebuie să li se ceară să frecventeze cur-

⁹ Adoptată de Comitetul de Miniștri la 24 septembrie 2003.

suri de instruire și consultare, pentru a asigura ca copilul să meargă la școală, astfel ajutînd structurile oficiale să implementeze sancțiunile și măsurile comunitare.

Punctul 21 al Recomandării prevede că „reacția la delincvența juvenilă poartă un caracter planificat, coordonat și realizat de parteneriatele locale care cuprind autoritățile publice-cheie: poliția, probațiunea, serviciile de asistență socială pentru tineri, autoritățile judiciare, de amplasare în muncă, de învățămînt, de educație, de sănătate și de asigurare cu spațiu locativ, precum și sectorul de voluntariat și cel privat. Asemenea parteneriate trebuie să-și ia răspunderea pentru realizarea scopului clar definit, și anume: oferirea instruirii inițiale și continue; planificarea, finanțarea și prestarea serviciilor; stabilirea standardelor și monitorizarea realizării lor; împărtășirea informației (în conformitate cu cerințele juridice privitoare la protecția informației și secretul profesional, ținînd cont de atribuțiile specifice ale structurilor respective); evaluarea eficienței și distribuirea informației referitoare la cele mai reușite practici.

2.3. Dimensiunile colaborării serviciului de probațiune cu instituții din comunitate

Recomandarea Rec (2003) 21 cu privire la parteneriatul în prevenirea infracțiunii¹⁰ recunoaște că utilizarea justiției penale tradiționale și a măsurilor de executare a legii nu s-a dovedit a fi suficient de eficientă în reducerea numărului și a impactului problemelor infracționale actuale. Situația infracțională și preocuparea tot mai sporită de problemele infracționale contribuie la sentimentul de insecuritate rețrăit de mulți oameni în Europa, care, în cazuri extreme, poate fi asociat cu pierderea încrederii în autoritățile publice, lege și instituțiile responsabile de executarea ei, și care, ulterior, poate genera lipsă de toleranță, eliminare și xenofobie. Cercetările au demonstrat că, în cadrul abordărilor tradiționale, dezvoltarea și implementarea strategiilor de prevenire a infracțiunilor cu implicarea societății și a autorităților locale sînt potențial eficiente și valoroase. Abordarea eficientă de prevenire pentru reducerea infracțiunilor și dauna asociată trebuie să implice stabilirea relațiilor de parteneriat între actorii-cheie de la toate nivelele – național, regional și local – pentru a aborda în timp scurt, mediu și lung cauzele și posibilitățile infracțiunii, să reducă riscurile pentru potențialele victime și, prin urmare, să contribuie la calitatea vieții prin sporirea siguranței în societate.

Conform Recomandării cu privire la parteneriatul în prevenirea infracțiunii, parteneriatul reprezintă metoda de sporire a performanței în realizarea unui scop comun, prin asumarea responsabilității comune și prin schimbul de resurse între diferiți agenți publici sau privați, colectivi sau individuali. Partenerii vor acționa împreună fără pierderea identității profesionale separate, fără umbrirea inacceptabilă sau ilegală a puterilor și intereselor lor și fără pierderea responsabilității.

¹⁰ Adoptată de către Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei la 24 septembrie 2003, la cea de-a 853-a Întrunire a Prim-miniștrilor.

Prevenirea infracțiunii reprezintă intervenția în cazuri penale și în probleme înrudite, pentru a reduce riscul apariției lor, al evoluției și al gravității consecințelor potențiale.

Prevenirea este orientată spre siguranța socială – situația în care oamenii, în mod individual sau colectiv, sînt liberi față de numărul real și perceput al riscurilor de pe urma infracțiunii și conduita respectivă, sînt suficient de apți de a înfrunta riscurile la care totuși se expun, sau dacă nu le pot înfrunta fără ajutorul cuiva, sînt protejați suficient de consecințele acestor riscuri, astfel încît pot duce o viață normală culturală, socială și economică, pot să-și aplice aptitudinile și să se bucure de bunăstare și de servicii adecvate.

Siguranța socială poate fi obținută doar prin implicarea partenerilor – agenți individuali sau colectivi, care pot interveni împreună, direct sau indirect, în cazurile de infracțiuni și probleme înrudite, sau care pot facilita aceste intervenții.

2.4. Premisele parteneriatelor durabile

Pentru a crea un cadru general adecvat al parteneriatelor, este necesar ca fiecare stat:

- să recunoască faptul că responsabilitatea pentru prevenirea infracțiunilor trebuie să fie răspîndită pe larg în societate și abordările de parteneriat constituie mijloace practice de împărtășire a responsabilității și de utilizare a diferitor resurse;
- să asigure ca cadrul legal să fie adecvat și să permită, dar să nu constrîngă parteneriatul și să revizuiască noua legislație și regulamentele propuse care au impact asupra parteneriatului în prevenirea infracțiunii;
- să creeze o idee mai amplă între politicieni, administratori, practicieni, business-ul privat, public și presă privind cauzele și efectele diverse ale infracțiunii; privind numărul de activități pentru prevenirea infracțiunii;
- să asigure că pregătirile pentru parteneriat sînt în mod convenit sprijinite de consultații, participare a cetățenilor și răspundere democratică sau profesională și că schimbul de informații între membrii diferitor relații de parteneriat corespunde cu protecția drepturilor omului, inclusiv protecția informației personale;
- să identifice unele politici și practici publice care în mod specific sînt adecvate pentru activitatea de parteneriat în prevenirea infracțiunii și agențiile și instituțiile responsabile de aceasta (spre exemplu: sistemul de executare a legii și cel de justiție penală, bunăstare socială, încadrare în câmpul muncii, ocrotire a sănătății, învățămînt și cultură);
- să exploreze scopul și să specifice limitele constituționale și practice, pentru implicarea în parteneriatele de prevenire a infracțiunii în cadrul sistemului de justiție formal (penal ș.a.);
- să exploreze scopul și limitele pentru implicarea sectorului privat în parteneriate locale și naționale, ca organizații-umbrelă sau companii individuale;

- să stabilească hotarele între ce este adecvat și ce nu este adecvat pentru inițiativele colective de creare a formei de „control social” care implică cetățeni, pentru a evita excluderea socială;
- să întreprindă acțiuni pentru a crea și a stimula parteneriatele la diferite nivele (internațional, național, regional și local), să asigure că ele sînt bine proiectate, în conformitate cu Constituția, moderne și contribuie la prevenirea infracțiunii în mod eficient și acceptabil;
- să recunoască, în primul rînd, necesitatea implicării autorităților locale și a societății locale în activitățile de prevenire a infracțiunii, dacă e prevăzut de Constituție, ca inițiatori și participanți;
- să sprijine alocarea de resurse suficiente pentru a crea și a menține relațiile de parteneriat, precum și să sporească eficacitatea și efectul lor;
- să prezică efectele noilor tehnologii și ale schimbului social-economic în dezvoltarea infracțiunii și, în același timp, să recunoască impactul potențial pozitiv sau negativ asupra prevenirii infracțiunii și asupra parteneriatului și să acționeze în mod corespunzător;
- să recunoască faptul că opinia, filosofia și retorica noțiunii de parteneriat trebuie să fie practice dacă scopul este de a obține și a sprijini beneficii adevărate în prevenirea infracțiunii;
- să supravegheze motivarea, educația și instruirea personalului, mobilizarea responsabilității sociale în instituțiile private și publice, la participanții voluntari și cetățenii de rînd;
- să acumuleze și să facă accesibile cunoștințe și informații credibile și valabile și să faciliteze schimbul expertizei practice și al experienței între actori în domeniul parteneriatelor în prevenirea infracțiunii cu respectarea secretului profesional și a informației confidențiale;
- să promoveze cercetarea științifică și evaluarea abordării parteneriatelor în prevenirea infracțiunii în termeni de operațiune, rezultate și legitimitate;
- să încurajeze dezvoltarea unei baze de date sistematice a parteneriatului; să împărtășească, să difuzeze și să aplice cunoștințele la nivel național și internațional; să sprijine abordarea bazată pe probe, inovativă, evoluționară și de îmbunătățire, care se poate adapta schimbărilor.

La nivel național, guvernul trebuie să-și asume obligația de a coordona inițiativele în dezvoltarea și implementarea politicilor și strategiilor de prevenire a infracțiunii și de siguranță socială (spre exemplu, prin crearea consiliilor naționale de prevenire a infracțiunii, adoptînd programe de prevenire a infracțiunii etc.). Guvernul trebuie, de asemenea, să faciliteze o coordonare adecvată între autoritățile politice la nivel regional și local. Coordonarea eforturilor și inițiativelor politice, precum și planificarea strategică, constituie o cerință care nu este limitată la începutul parteneriatului, ci trebuie să fie efectuată în mod continuu pentru a dezvolta soluții la problemele care apar și pentru anticiparea acestora.

Pregătirile de parteneriat implică inovare, tendință creativă și o oarecare asumare a riscului. Astfel, orice cadru legislativ trebuie să permită mai degrabă decât să restrângă posibilitatea de adaptare la circumstanțe locale și la condiții modificate. Stabilirea parteneriatelor poate fi sprijinită practic la nivel local prin metode precum dezvoltarea modelelor de acorduri și de contracte pentru executarea anumitor inițiative și, dacă e posibil, desemnarea unor coordonatori remunerați.

2.5. Etapele unor parteneriate durabile ale serviciului de probațiune

2.5.1. Inițierea relațiilor de parteneriat

Recomandarea Rec (2003) 21 cu privire la parteneriatul în prevenirea infracțiunii menționează că trebuie ținut cont de ciclul de dezvoltare a relațiilor de parteneriat, de la inițiere la posibila finalizare. Abordarea acestui subiect în prezentul compartiment este efectuată în baza recomandării menționate mai sus.

Relațiile de parteneriat pot să înceapă la diferite etape de identificare și soluționare a problemelor infracționale. La inițierea unei relații de parteneriat este necesar a identifica clar natura problemelor care urmează a fi soluționate și a determina dacă există metode adecvate de prevenire sau dacă asemenea metode pot fi dezvoltate.

Ulterior, trebuie determinat dacă există o instituție care poate să-și asume responsabilitatea sau este nevoie de o nouă agenție sau de un nou parteneriat. Existența mai multor parteneriate în același domeniu trebuie examinată cu prudență, astfel încât responsabilitățile partenerilor să nu se suprapună.

Criteriile de alegere a partenerilor potențiali trebuie să se refere la scopul parteneriatului și trebuie să includă:

- competența lor și resursele mai ample, inclusiv, dacă e cazul, capacitatea de conducere;
- accesul la informație;
- acoperirea pe care o prezintă la fața locului (adică, dacă acoperă timpul corect și mărimea teritoriului);
- caracterul acceptabil/legitim pentru efectuarea rolului său, inclusiv o anumită independență;
- pregătirea lor de a colabora în baza unui echilibru adecvat al puterii economice sau organizatorice și de expertiză între parteneri;
- un echilibru adecvat între independență și implicare, în lumea politică sau în sectorul privat;
- coincidența scopurilor parteneriatelor cu responsabilitățile existente;
- dispunerea de motivare profesională suficientă sau personală de asumare a responsabilității;
- potențialul lor de a explora noi metode de activitate atât în faza inițială, cât și pe parcursul existenței parteneriatului.

Parteneriatele trebuie de asemenea să ia în considerație implicările limitate sau ad-hoc ale altor indivizi și organizații care pot sprijini activitățile lor, spre exemplu, prin sponsorizarea anumitor evenimente sau prin schimbul de experiență și consiliere. Trebuie recunoscut că un parteneriat eficient implică existența în primul rînd a încrederii între parteneri, sau dezvoltarea acestei încrederi, care poate dura în timp, cu anumite eforturi. Aceasta constituie un motiv pentru care o politică de creare a parteneriatelor de scurtă durată poate fi mai puțin eficientă decît una a parteneriatelor de lungă durată. În versiunea bună, trebuie să existe parteneriate de lungă durată în combinație cu parteneriate flexibile, de scurtă durată. Parteneriatele alternative sînt posibile la nivel local, regional și național și pot face față anumitor probleme infracționale și diferitor circumstanțe. O abordare standard nu poate face față tuturor problemelor.

Baza organizatorică a parteneriatelor trebuie să fie determinată după cum urmează (lista, cu toate acestea, nu trebuie să sugereze o succesiune fixă sau o anumită ordine de importanță):

- analiza inițială a problemelor infracționale trebuie efectuată cît mai riguros posibil;
- pe baza acestei analize, trebuie analizate atît acțiunile strategice, cît și cele imediate;
- trebuie ajuns la scopuri comune de reducere a problemelor infracționale ca să fie definite criterii de succes adecvate (pentru monitorizarea activității parteneriatului și pentru evaluarea rezultatelor);
- în circumstanțe adecvate, trebuie analizate unele tipuri de intervenții de prevenire care intră în sarcina parteneriatului; deși, în alte cazuri, partenerii pot decide asupra abordărilor de prevenire potrivite numai cînd acestea sînt implementate;
- problema fondurilor pentru costurile curente (pentru ambele categorii de cheltuieli, cum ar fi spațiul, dar și pentru implementarea acțiunii de prevenire) trebuie examinată cu atenție, deoarece experiența a demonstrat că parteneriatele au pierdut prea mult timp pentru căutarea sprijinului financiar;
- trebuie examinată finanțarea oricărei evaluări independente;
- trebuie examinată durata existenței parteneriatului – scurtă, medie sau lungă;
- scopurile inițiale trebuie să includă acele scopuri care sînt realizabile rapid și ușor pentru a da dovadă de acțiune și succes, atît la inspirarea și motivarea partenerilor, cît și la generarea sprijinului extern;
- trebuie creat un cadru de proceduri funcționale, inclusiv care se referă la schimbul de informații și cunoștințe în cadrul și în afara relațiilor de parteneriat, precum și la procesul de luare a deciziilor și de soluționare a posibilelor conflicte între parteneri. Totuși, de principiu, trebuie adoptată o poziție adecvată cu referire la faptul dacă parteneriatul trebuie să identifice problemele interne în prealabil și să pregătească proceduri respective, sau dacă trebuie doar să soluționeze problemele care apar;

- trebuie obținută o definiție clară și o delimitare a competențelor individuale ale partenerilor (și orice suprapunere de roluri trebuie evitată) și evaluate necesitățile de instruire inițială;
- trebuie întocmite/adoptate standarde etice;
- trebuie definită terminologia obișnuită de lucru;
- trebuie discutate așteptările reciproce ale partenerilor;
- trebuie obținută responsabilitatea organizațiilor partenere;
- trebuie convenită repartizarea rezonabilă și adecvată a forțelor partenerilor (finanțare, numărul membrilor și timpul, utilizarea spațiului etc.) și, dacă e cazul, trebuie stabilite procedurile de soluționare a plîngerilor;
- trebuie întocmită structura parteneriatului, inclusiv ținînd cont de costurile pregătirii la cele două nivele, cum ar fi grupurile operative și de planificare, desemnarea coordonatorilor remunerați, un bilanț mai general între membrii salariați și voluntari și între agențiile membre finanțate în mod diferit;
- numărul partenerilor trebuie să corespundă scopului parteneriatelor și considerentelor practice de colaborare (prea mulți parteneri pot fi inutili fără anumite pregătiri de facilitare a colaborării);
- trebuie dezvoltate reguli de bază în colaborarea cu presa și întocmită și implementată o strategie de implicare a presei.

2.5.2. Activitatea și menținerea parteneriatelor

Trebuie depuse eforturi pentru a menține, și a monitoriza în acest mod, toate condițiile benefice create în baza parteneriatului. Trebuie adoptate practici de bună supraveghere cu privire la revizuirea, monitorizarea și atingerea scopurilor, metodelor, planurilor de acțiune etc. Trebuie întreprinși pași pentru a asigura fluctuația minimă (sau optimă) a indivizilor în parteneriate, pentru a spori eficiența (prin posibilitatea schimbului de cunoștințe comune) și a menține încrederea. Membrii parteneriatelor trebuie instruiți continuu pentru a asigura competența și a facilita adaptarea la schimbările considerabile în activitățile parteneriatelor și ale organizațiilor participante.

Există o necesitate sporită de a respecta și a supraveghea atît dimensiunile politice, cît și profesionale ale abordării parteneriatelor de prevenire a infracțiunii, în încercarea de a stabili un hotar clar între ele, spre exemplu, prin întocmirea regulilor etice și a cadrului de activitate. Trebuie ajuns la un acord asupra principiilor de stabilire a priorităților de către parteneriate și asupra mecanismelor administrative și democratice ale acestora.

Schimbul convenit de informații între membrii anumitor parteneriate trebuie facilitat prin dezvoltarea protocoalelor de protejare a informației, de confidențialitate și prin legislația drepturilor omului, în special privind obligațiile profesionale ale partenerilor individuali. Este nevoie de dezvoltat mecanisme de efectuare a revizuirilor și de acționare conform noilor contexte, prin consultarea tuturor partenerilor și a altor persoane afectate de activitățile parteneriatului.

Comunicarea între parteneriate și organizațiile membre trebuie supravegheată în mod activ, atât pentru a menține sprijinul colegilor, cât și pentru a transmite noi perspective și idei organizațiilor membre și grupurilor profesionale respective. Partenerii trebuie să colaboreze cu presa și cu publicul, în general, pentru a asigura acceptarea în continuare a parteneriatelor și a activităților lor specifice, în particular, trebuie să raporteze progresul în implementarea obiectivelor, să prezinte rezultatele și rezultatele evaluărilor externe. Organizațiile naționale trebuie să preia conducerea în stabilirea unor standarde clare de asigurare a calității pentru conținutul paginilor web, în special cu referire la informația despre experiențele parteneriatului.

Autoritățile administrative și publice trebuie ținute la curent cu activitatea parteneriatelor pentru a asigura sprijinul lor în continuare. Fiecare partener trebuie să stabilească comunicări orizontale cu alte parteneriate pentru a face schimb de informații și idei.

Relațiile de parteneriat pot fi încheiate din câteva motive, spre exemplu: a fost atins scopul pentru care au fost create; situația infracțională și problemele infracționale s-au schimbat în funcție de scopul parteneriatelor existente de a organiza și a prezenta soluții; eficacitatea parteneriatelor este foarte scăzută și nu poate fi ameliorată. La încheierea sau înainte de încheierea parteneriatului, trebuie elaborată o strategie de ieșire, care ar prevedea: asumarea sau transmiterea responsabilităților morale sau legale, a obligațiilor și angajamentelor, inclusiv a clienților și a personalului; lichidarea sau transmiterea proprietății și a altor active, inclusiv a resurselor materiale și a informației; rezervarea și/sau transmiterea cunoștințelor și a experienței etc.

Misiunea, atribuțiile și competențele actualilor și potențialilor parteneri ai probațiunii în privința minorilor

3.1. Serviciul de probațiune

Conform Legii nr. 8-XVI din 14.02.2008 cu privire la probațiune¹¹, principalele direcții ale activității de probațiune sînt:

- a) reflectarea tabloului psihosocial al persoanei aflate în conflict cu legea penală;
- b) formularea de propuneri, pentru instanța de judecată, referitor la principalele activități care trebuie desfășurate cu persoana aflată în conflict cu legea penală în vederea facilitării procesului de soluționare a problemelor psihosociale;
- c) oferirea de informații referitor la persoana aflată în conflict cu legea penală, la familia ei și la mediul social din care provine;
- d) asigurarea cooperării persoanei aflate în conflict cu legea penală și conformării ei la condițiile care i s-au stabilit prin hotărîre judecătorească;
- e) consilierea subiectului probațiunii în rezolvarea dificultăților personale care au condus la săvîrșirea infracțiunii;
- f) desfășurarea programelor individuale și a programelor de grup, concentrarea resurselor din comunitate pentru soluționarea problemelor psihosociale ale subiecților probațiunii;
- g) controlul persoanei aflate în conflict cu legea penală;
- h) coordonarea programelor sociale și a celor terapeutice pentru minori.

În cadrul probațiunii prezentențiale, în privința bănuیتului, învinuitului, inculpatului se întocmește referat prezentențial de evaluare psihosocială a personalității. Referatul prezentențial de evaluare psihosocială a personalității se întocmește la demersul organului de urmărire penală, al procurorului sau al instanței de judecată. În privința unui minor, referatul prezentențial de evaluare psihosocială a personalității se întocmește în mod obligatoriu, conform legislației. Referatul prezentențial de evaluare psihosocială a personalității este un document scris, cu caracter consultativ și de orientare, avînd rolul de a oferi organului de urmărire penală, procurorului, instanței de judecată date despre persoana bănuیتului, a învinuitului sau a inculpatului,

¹¹ Publicată la 13.06.2008 în Monitorul Oficial nr. 103-105, art. nr. 389, data intrării în vigoare – 13.09.2008.

despre nivelul de instruire școlară, despre comportamentul, mediul familial, cercul de prieteni și despre factorii care influențează sau pot influența conduita lui generală. La întocmirea referatului prezentențial de evaluare psihosocială a personalității se contactează membrii familiei, prietenii, colegii, alte surse de informație, cum ar fi psihologi, cadre didactice, asistenți sociali, medici, alți specialiști, precum și persoanele care pot contribui realmente la reflectarea tabloului psihosocial al personalității bănuितului, a învinuitului sau a inculpatului. Modul de întocmire a referatelor prezentențiale de evaluare a personalității este stabilit de Ministerul Justiției¹².

În temeiul unei hotărâri judecătorești, în cadrul probațiunii sentențiale în comunitate se exercită controlul:

- a) asupra persoanelor condamnate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei; asupra persoanelor eliberate condiționat de pedeapsă penală înainte de termen; asupra persoanelor condamnate cu amânarea executării pedepsei; asupra persoanelor eliberate de pedeapsă cărora li se aplică măsuri de constrângere cu caracter educativ.

Acestor beneficiari li se pot aplica acțiunile din programele de resocializare și de reintegrare, de corecție a comportamentului social etc.

- b) asupra executării pedepsei muncii neremunerate în folosul comunității, precum și a privării de dreptul de a ocupa o anumită funcție sau de a exercita o anumită activitate.

În cadrul probațiunii penitenciare, și anume în perioada de pregătire către liberare, se elaborează și se aplică persoanelor aflate în locurile de detenție programe de educație civică, etică și morală, de instruire profesională, de muncă educativă. Organul de probațiune, în colaborare cu administrația penitenciarului, poate contribui:

- a) la stabilirea de contacte oficiale preliminare cu instituții specializate în vederea creării unor posibilități de pregătire profesională, de reciclare și de perfecționare profesională în conformitate cu cerințele pieței forței de muncă;
- b) la stabilirea de contacte oficiale preliminare cu agențiile pentru ocuparea forței de muncă în vederea oferirii de informații veridice condamnaților despre locurile de muncă vacante și despre alegerea unui loc de muncă corespunzător, în vederea facilitării înregistrării lor la oficiul forței de muncă;
- c) la stabilirea de contacte cu agenții specializate pentru facilitarea închirierii de locuințe, la cererea persoanelor care nu au rude sau alte legături sociale;
- d) la stabilirea de contacte cu agenții specializate pentru facilitarea plasării persoanelor de vîrstă înaintată și a invalizilor în instituții de plasament, la cererea lor;
- e) la elaborarea și perfecționarea unor programe de scurtă și de lungă durată privind adaptarea socială a persoanelor care urmează a fi eliberate din locurile de detenție.

¹² Ordinul nr. 560 din 31.12.2008 cu privire la aprobarea condițiilor și formei contractului de acordare a asistenței psihosociale persoanelor eliberate din locurile de detenție și a regulilor privind modul de întocmire a referatului prezentențial de evaluare a personalității.

Probațiunea postpenitenciară are drept scop acordarea de asistență și de susținere persoanelor liberate din locurile de detenție, reintegrarea lor socială, în conformitate cu legislația în vigoare.

Probațiunea în privința minorilor se desfășoară ținându-se cont de obligativitatea respectării interesului superior al copilului și de scopul protecției temporare a copilului aflat în dificultate, al resocializării și al reintegrării lui în familia biologică sau adoptivă, în casă de copii de tip familial, precum și în comunitate. Acțiunile de probațiune în privința minorilor se axează pe:

- a) asigurarea procesului de rehabilitare psihopedagogică a personalității;
- b) abordarea individuală a fiecărui caz, cu o atenție sporită, ținându-se cont de particularitățile personale și de particularitățile vârstei;
- c) stabilirea și menținerea relațiilor cu serviciile de protecție a drepturilor copilului;
- d) monitorizarea situației pre- și postintegrare a minorului în familie;
- e) dezvoltarea capacității familiei și a comunității de a asigura asistență minorului și de a preveni riscul intrării lui în dificultate;
- f) relațiile cu mass-media în aplicarea măsurilor de probațiune față de minor, în scopul abordării tuturor problemelor doar prin prisma respectării interesului superior al copilului.

În desfășurarea activităților de probațiune, personalul organului de probațiune poate participa:

- a) la elaborarea și la aprobarea programelor sectoriale, locale în domeniul protecției copilului și a familiei, la crearea de servicii comunitare de protecție socială;
- b) la elaborarea și la punerea în aplicare a sistemului de monitorizare și de evaluare a serviciilor de protecție a copilului și a familiei;
- c) la crearea, la nivel național și la nivel local, a unui sistem informațional care să includă date despre copil și despre familia aflată în dificultate sau în situații de risc, precum și despre instituțiile de protecție a copilului și a familiei;
- d) la dezvoltarea și la promovarea modelelor viabile de servicii comunitare de protecție a copilului și a familiei, de servicii de prevenire a intrării copiilor în dificultate și în sistemul rezidențial de îngrijire și educație, de servicii de asistență socială pentru copiii și familiile aflate în dificultate sau în situații de risc;
- e) la elaborarea unui mecanism de implicare a sectorului privat în soluționarea problemelor copilului și ale familiei.

Organul de probațiune are următoarele funcții:

- a) prezentarea de referate prezentențiale de evaluare psihosocială a personalității;
- b) aplicarea programelor de corecție a comportamentului social;
- c) coordonarea executării unor anumite categorii de pedepse;
- d) exercitarea controlului asupra persoanelor condamnate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, a persoanelor liberate condiționat de pedeapsă

- penală înainte de termen, a persoanelor condamnate cu amânarea executării pedepsei, a persoanelor liberate de răspundere penală;
- e) exercitarea controlului asupra aplicării măsurilor de constrângere cu caracter educativ;
 - f) acordarea de asistență și de consiliere postpenitenciară;
 - g) coordonarea activității reprezentanților altor autorități publice centrale și ai autorităților publice locale, organizațiilor neguvernamentale a căror activitate are legătură directă sau tangențială cu probațiunea;
 - h) implementarea programelor de corecție socială a subiecților probațiunii;
 - i) colaborarea cu penitenciarele în partea pregătirii persoanelor pentru liberare din locurile de detenție.

Pentru optimizarea conlucrării organelor în realizarea unei politici unitare în sfera probațiunii se creează Consiliul consultativ al probațiunii. Componenta Consiliului consultativ al probațiunii și regulamentul lui se aprobă de Ministerul Justiției. Organele de probațiune, potrivit competenței lor, colaborează cu autoritățile publice și organizațiile neguvernamentale. Autoritățile administrației publice locale pot acorda ajutor organelor de probațiune prin acordarea de spații pentru desfășurarea activității de probațiune, prin crearea de centre de reabilitare socială a persoanelor liberate din locurile de detenție, prin finanțarea diverselor programe legate de probațiune. Organizațiile neguvernamentale, inclusiv cele externe, pot acorda ajutor organelor de probațiune.

Personalul organelor de probațiune se constituie din angajații Oficiului Central și ai subdiviziunilor teritoriale (cu excepția personalului tehnic). Participanți la probațiune pot fi și voluntarii, adică persoanele care și-au exprimat voința de a lua parte la desfășurarea activităților de probațiune. Voluntarii își desfășoară activitatea în bază de acord de colaborare. Lor li se compensează cheltuielile pentru transport și pentru rechizite de birou.

În exercitarea atribuțiilor de serviciu, consilierul de probațiune:

- a) ține evidența și exercită controlul persoanelor condamnate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, al persoanelor liberate condiționat de pedeapsă penală înainte de termen și al persoanelor condamnate cu amânarea executării pedepsei;
- b) coordonează executarea pedepsei muncii neremunerate în folosul comunității și a pedepsei privării de dreptul de a ocupa o anumită funcție sau de a exercita o anumită activitate;
- c) exercită controlul asupra aplicării măsurilor de constrângere cu caracter educativ;
- d) întocmește referate prezentențiale de evaluare psihosocială a personalității, solicitate de instituțiile competente;
- e) transmite referatul către penitenciarul în care este deținută persoana;
- f) ține dosarele persoanelor aflate în conflict cu legea penală;
- g) desfășoară acțiuni de resocializare și de reintegrare a subiecților probațiunii;

- h) participă la ședințele de judecată, la solicitarea instanței, în momentul prezentării referatului prezentențial de evaluare psihosocială a personalității;
- i) inițiază procedura de stimulare sau de sancționare a persoanelor aflate în conflict cu legea penală și expediază demersurile respective în instanța de judecată;
- j) organizează implementarea programelor educative și de profilaxie în privința persoanelor minore aflate în conflict cu legea și a celor liberate din locurile de detenție;
- k) întocmește rapoarte periodice privind acordarea de consultații și de asistență psihosocială, precum și privind exercitarea controlului asupra subiectului probațiunii;
- l) în baza activității practice și teoretice, formulează propuneri în vederea dezvoltării activităților de probațiune;
- m) păstrează confidențialitatea datelor de care a luat cunoștință în executarea obligațiilor de serviciu, chiar și după încetarea activității de probațiune, cu excepția interogatoriilor efectuate de către organul de urmărire penală sau de instanța de judecată;
- n) încheie contracte cu persoane liberate din locurile de detenție.

Consilierul de probațiune are următoarele drepturi:

- a) să citeze, pentru a desfășura activități de probațiune, subiecții probațiunii;
- b) să ceară persoanelor aflate în conflict cu legea penală îndeplinirea obligațiilor impuse;
- c) să i se asigure, în limita scopului activității sale, accesul la dosarele penale și la cele contravenționale ale subiecților probațiunii;
- d) să aibă acces liber în penitenciare dacă este necesar exercitării atribuțiilor de serviciu;
- e) să viziteze subiecții probațiunii la locul aflării lor, la locul de trai, de muncă sau de învățură;
- f) să adreseze avertizări persoanelor aflate în conflict cu legea penală și celor care își încalcă obligațiile;
- g) să solicite autorităților publice centrale și locale, instituțiilor, întreprinderilor, organizațiilor sau persoanelor fizice informații necesare desfășurării activităților de probațiune;
- h) să înainteze propuneri referitor la programele guvernamentale de adaptare socială a persoanelor liberate din locurile de detenție;
- i) alte drepturi prevăzute de lege.

În activitatea sa, consilierul de probațiune urmărește utilizarea optimă a resurselor autorităților publice și ale societății civile pentru a facilita realizarea scopului activităților de probațiune. În acest scop consilierul de probațiune colaborează cu angajații poliției, procuraturii, cu reprezentanții administrației publice locale, cu organele protecției sociale, cu instituțiile de învățământ, medicale, penitenciare,

cu comunitățile religioase, agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, asociațiile obștești, fundațiile etc. Consilierul de probațiune poate apela la asistența unor specialiști din domeniu (asistenți sociali, psihologi, medici etc.), care, în mod gratuit sau cu plată, pot facilita exercitarea activităților de probațiune. Consilierul de probațiune va avea în sarcină și familiarizarea periodică a opiniei publice cu evoluția situației privind activitatea de probațiune.

Serviciul de probațiune însoțește beneficiarul pe parcursul interacțiunii lui cu instituțiile juridice, medicale și sociale. Îndeplinirea de către serviciul de probațiune a funcției de verigă care face legătura cu celelalte instituții face implicit din consilierul de probațiune un veritabil manager de caz. Managementul de caz presupune funcționarea într-o rețea de instituții. Pentru beneficiarii săi, serviciul de probațiune îndeplinește funcția de intermediar către celelalte instituții, în funcție de nevoile specifice. Lucrul în rețea, colaborarea interinstituțională este importantă pentru că:

- o singură instituție nu poate dispune de expertiză în toate domeniile;
- se evită punerea în practică a unor intervenții și formularea unor concluzii din perspectivă unidisciplinară;
- schimbul de informații între specialiștii care au analizat aceeași problemă conduce la valorificarea tuturor informațiilor și alegerea unei modalități eficiente de intervenție;
- sarcinile/responsabilitățile specifice conduc la eficientizarea intervenției;
- ierarhizarea responsabilităților diferitor profesioniști la un anumit nivel al intervenției permite integrarea diverselor demersuri într-o intervenție unitară, structurată într-o manieră holistică;
- interesul de recuperare trebuie să fie al întregii comunități.

Sprijinul social de care poate beneficia minorul, de regulă, se referă la acțiunile întreprinse de alții în scopul de a-l ajuta, de exemplu: sprijin afectiv – ascultarea exprimării unor sentimente și încurajarea; sprijin informativ – învățarea sau oferirea de informații sau sfaturi, ajutor oferit pentru a lua o hotărâre; sprijin material – împrumutarea de bani sau bunuri etc. Intervenția consilierului poate fi sistematizată în mai multe nivele.

1. Nivelul interinstituțional și multidisciplinar

Nivelul dat de intervenție presupune implicarea mai multor organizații și specialiști din domeniul social în rezolvarea problemelor beneficiarului. Intervenția va necesita o conjugare a tuturor tipurilor de servicii existente la momentul dat:

- serviciile de caritate – aceste servicii pot fi oferite de către o persoană (vecin, rudă, învățător) ori de către o organizație caritabilă, scopul fiind ajutorarea persoanelor ce sînt în situații-limită, cum ar fi adăpostirea pentru o noapte ori oferirea unor ajutoare materiale;
- serviciile de reabilitare – serviciile date vizează în special reabilitarea psihofizică a persoanelor încadrate în programele de recuperare și sînt reali-

zate de către profesioniști din domeniul medical, juridic, psihologic și de asistență socială;

- serviciile de sprijin – serviciile de sprijin constau în constituirea unei rețele de suport (rețeaua profesională, socială, familia extinsă) în jurul beneficiarului și al familiei sale în scopul de a-i asista în procesul de reabilitare. Spre deosebire de serviciile de caritate, serviciile de sprijin nu sînt ocazionale, dar sînt bine organizate, orientate în timp, cu accent pus pe o mai mare individualizare atenției acordate persoanei.

2. Nivelul individual

Nivelul individual se bazează pe rezultatele investigației multidisciplinare a cazului: social, psihologic, medico-legal și juridic. Abordarea socială și psihosocială vizează radiografierea mediului familial, a mediului extrafamilial etc.; abordarea psihologică vizează diagnoza personalității, respectiv a emoțiilor și sentimentelor; abordarea medico-biologică include, cu necesitate, investigații neuropsihiatrice, iar uneori se impun investigații chirurgicale, precum și examinări somatoscopice; abordarea juridică are loc în situațiile ce țin de aspectele legale ale cazului.

Unul din instrumente în activitatea de asistență și consiliere a minorilor este „mapa socială a comunității”. Aceasta contribuie și la eficientizarea activităților specifice ale consilierilor împreună cu minorii asistați. Construirea „mapei sociale” are certitudinea că fiecare serviciu, în funcție de practică și specificul muncii din teren, își poate construi un plan specific de acțiune.

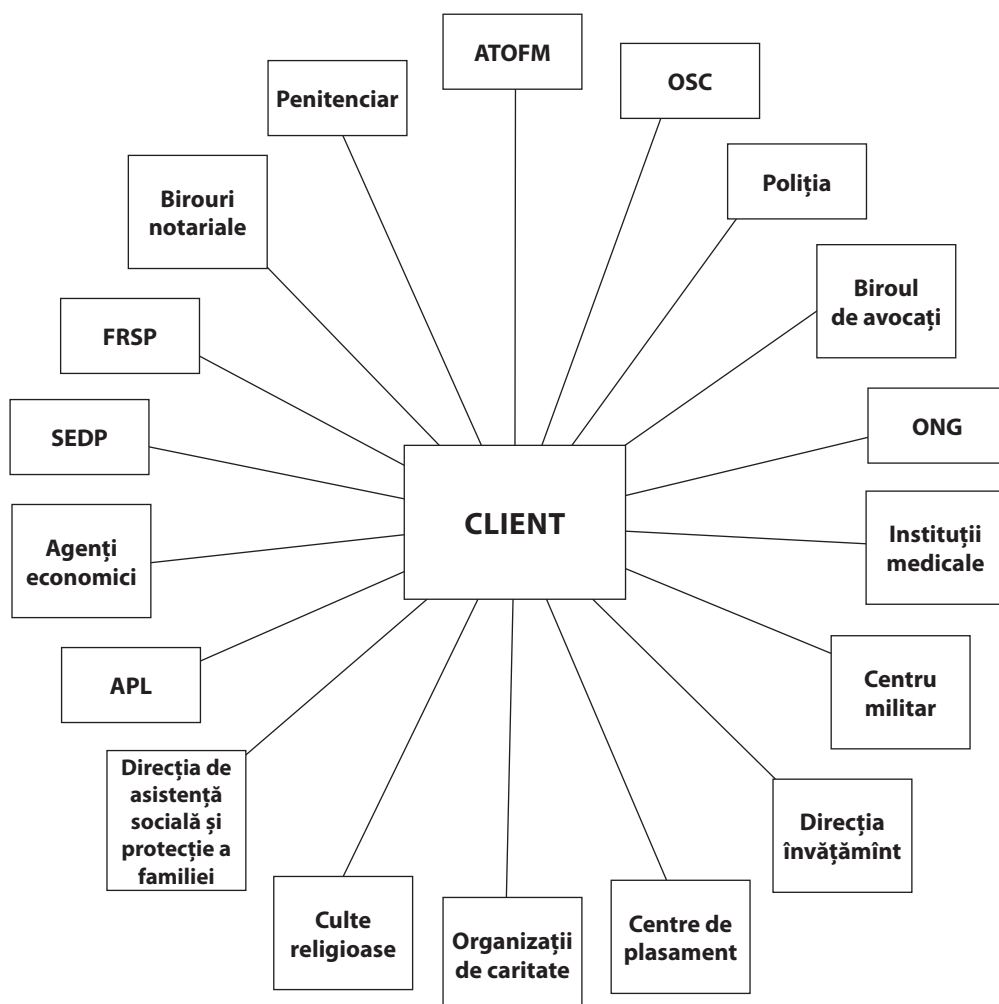
Pentru realizare se impune:

- stabilirea persoanei responsabile;
- identificarea pe plan local a instituțiilor partenere;
- acumularea unui minim de informații privind serviciile specifice pe care instituțiile le pot oferi;
- contactul efectiv cu un reprezentant al fiecărei instituții;
- stabilirea modalităților concrete de colaborare;
- stabilirea persoanelor de contact;
- semnarea unor parteneriate de colaborare.

Stabilirea contactelor informate prin semnarea unor parteneriate este o modalitate utilă de colaborare, care vine în primul rînd în sprijinul beneficiarilor serviciului. Este de menționat importanța contactelor personalizate, informate, cu profesioniștii capabili și dispuși să colaboreze.

Partenerii serviciului de probațiune din cadrul rețelei vin din domeniile:

- juridic (consultație juridică etc.);
- sănătății (trimiteri, diagnostic, tratament medical);
- diverselor sectoare ale vieții publice, în funcție de nevoile identificate ale beneficiarului (nevoia unei locuințe, a plasării la un centru, a unui loc de muncă etc.).

În activitatea sa de probațiune cu minorii consilierul de probațiune întocmește un plan concret de activități. Planul trebuie să includă un șir de acțiuni în vederea întăririi rețelei sociale în jurul beneficiarului și al familiei sale, cum ar fi:

- stabilirea legăturilor cu familia extinsă și mediul social al beneficiarului: școala, serviciul, vecinii, prietenii, profesioniștii din serviciile sociale;
- determinarea poziției beneficiarului în rețeaua socială: activă, pasivă, neutră;
- identificarea lipsurilor din rețeaua de sprijin și deci a nevoilor de sprijin;
- identificarea resurselor prin care familia își poate atinge obiectivele;
- sensibilizarea membrilor rețelei asupra situației beneficiarului;
- mobilizarea rețelei în jurul beneficiarului prin găsirea unei persoane de încredere.

În elaborarea planurilor este util să se stabilească concret acțiunile fiecărui partener, perioada fixată și locul. Periodic este necesar să fie apreciate progresele rea-

lizate și să se aducă la cunoștința beneficiarului și a familiei. În elaborarea planului este important de ținut cont de modalitățile de stopare a manifestărilor deviante ale comportamentului și de schimbarea factorilor-cauză care explică apariția lor: alcoolism; probleme de ordin educativ și afectiv; lipsa calificării profesionale ori a unui loc de muncă stabil; probleme de ordin medical, economic.

3.2. Administrația publică locală

Conform Legii nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală¹³, consiliul local este autoritatea reprezentativă și deliberativă a populației unității administrativ-teritoriale de nivelul întâi sau al doilea, aleasă în vederea soluționării problemelor de interes local. Consiliul local are drept de inițiativă și decide, în condițiile legii, în toate problemele de interes local, cu excepția celor care țin de competența altor autorități publice.

Consiliul local realizează următoarele competențe:

- a) administrează bunurile domeniului public și al celui privat ale satului (comunei), orașului (municipiului);
- b) decide darea în administrare, concesiunea, darea în arendă ori în locațiune a bunurilor domeniului public al satului (comunei), orașului (municipiului), după caz, precum și a serviciilor publice de interes local, în condițiile legii;
- c) decide vânzarea, privatizarea, concesiunea sau darea în arendă ori în locațiune a bunurilor domeniului privat al satului (comunei), orașului (municipiului), după caz, în condițiile legii;
- d) decide atribuirea și propune schimbarea destinației terenurilor proprietate a satului (comunei), orașului (municipiului), după caz, în condițiile legii;
- e) decide asupra lucrărilor de proiectare, construcție, întreținere și modernizare a drumurilor, podurilor, fondului locativ în condițiile Legii cu privire la locuințe, precum și a întregii infrastructuri economice, sociale și de agrement de interes local;
- f) decide, în condițiile legislației în vigoare, asupra tăierii, defrișării arborilor și arbuștilor din spațiile verzi proprietate publică a unității administrativ-teritoriale și/sau asupra strămutării lor;
- g) decide înființarea instituțiilor publice de interes local, organizează serviciile publice de gospodărie comunală, determină sprijinul financiar în cazul cheltuielilor bugetare, decide asupra regulilor de asigurare a curățeniei în localitate;
- h) decide, în condițiile legii, înființarea întreprinderilor municipale și a societăților comerciale sau participarea la capitalul statutar al societăților comerciale;
- i) decide, în condițiile legii, asocierea cu alte autorități ale administrației publice locale, inclusiv din străinătate, pentru realizarea unor lucrări și servicii de interes public, pentru promovarea și protejarea intereselor autorităților administrației publice locale, precum și colaborarea cu agenți economici și

¹³ Publicată la 09.03.2007 în Monitorul Oficial nr. 32-35, art. nr. 116.

asociații obștești din țară și din străinătate în scopul realizării unor acțiuni sau lucrări de interes comun;

- j) decide stabilirea de legături de colaborare, cooperare, inclusiv transfrontalieră, și de înfrățire cu localități din străinătate;
- k) aprobă bugetul local, modul de utilizare a fondului de rezervă, precum și a fondurilor speciale, aprobă împrumuturile și contul de încheiere a exercițiului bugetar; operează modificări în bugetul local;
- l) aprobă studii, prognoze și programe de dezvoltare social-economică și de altă natură;
- m) aprobă, în condițiile legii, norme specifice și tarife pentru instituțiile publice și serviciile publice de interes local din subordine, cu excepția tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu energie termică, inclusiv aprobă regimul de lucru al întreprinderilor comerciale și de alimentație publică, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, precum și al persoanelor fizice care practică comerțul;
- n) contribuie la organizarea de activități culturale, artistice, sportive și de agrement de interes local; înființează și organizează târguri, piețe, parcuri și locuri de distracție și agrement, baze sportive și asigură buna funcționare a acestora;
- o) formează comisii administrative conform legislației în vigoare;
- p) contribuie, în condițiile legii, la asigurarea ordinii publice, adoptă decizii privind activitatea poliției municipale, a pompierilor și formațiunilor de protecție civilă de interes local, propune măsuri de îmbunătățire a activității acestora;
- q) contribuie la realizarea măsurilor de protecție și asistență socială, asigură protecția drepturilor copilului; decide luarea în evidență a persoanelor defavorizate care au nevoie de îmbunătățirea condițiilor locative; înființează și asigură funcționarea unor instituții de binefacere de interes local;
- r) examinează informațiile consilierilor, ia decizii pe marginea lor; audiază dărilor de seamă și informațiile primarului, ale conducătorilor de subdiviziuni, întreprinderi municipale și instituții publice din subordine; ridică mandatul consilierilor în condițiile legii; inițiază, după caz, și decide desfășurarea referendumului local;
- s) alte competențe stabilite prin lege, prin statutul satului (comunei), orașului (municipiului) ori prin regulamentul consiliului.

Ședințele consiliului local sînt publice. Orice persoană interesată poate asista la ședințele consiliului local. Cetățenii și organizațiile acestora au dreptul: de a participa, în condițiile legii, la orice etapă a procesului decizional; de a avea acces la informațiile privind bugetul localității și modul de utilizare a resurselor bugetare, la proiectele de decizii și la ordinea de zi a ședințelor consiliului local și ale primăriei; de a propune inițierea elaborării și adoptării unor decizii; de a prezenta autorităților publice locale recomandări, în nume propriu sau în numele unor grupuri de locuitori ai colectivităților respective, privind diverse proiecte de decizie supuse dezbaterilor.

Autoritățile publice locale și funcționarii publici ai unităților administrativ-teritoriale respective sînt obligați să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților efective de participare a cetățenilor și organizațiilor acestora la procesul decizional, inclusiv prin intermediul: informării adecvate și în timp util asupra subiectelor dezbătute de consiliul local; recepționării și examinării, în timp util, a tuturor recomandărilor, sesizărilor, scrisorilor, adresate de către cetățeni autorităților lor reprezentative, la elaborarea proiectelor de decizii sau a programelor de activitate; promovării unei politici de comunicare și dialog cu cetățenii; publicării programelor, strategiilor, agendei ședințelor pe diverse suporturi informaționale. Împiedicarea accesului liber la ședințele consiliului local sau compromiterea procesului decizional prin acțiuni deliberate de ascundere a informației de interes public se sancționează conform legislației în vigoare.

Primarul este autoritatea reprezentativă a populației unității administrativ-teritoriale și executivă a consiliului local, aleasă prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Primarul este șeful administrației publice locale. Primarul participă la ședințele consiliului local și are dreptul să se pronunțe asupra tuturor problemelor supuse dezbaterii. Primarul exercită în teritoriul administrat următoarele atribuții de bază:

- a) asigură executarea deciziilor consiliului local;
- b) numește, stabilește atribuțiile și eliberează din funcție șefii de subdiviziuni, de servicii, de întreprinderi municipale din subordine, personalul primăriei, conduce și controlează activitatea acestora, contribuie la formarea și reciclarea profesională;
- c) asigură elaborarea proiectului de buget local al unității administrativ-teritoriale pe următorul an bugetar și a contului de încheiere a exercițiului bugetar și le prezintă spre aprobare consiliului local;
- d) exercită, în condițiile legii, supravegherea activităților din târguri, piețe, oboare, parcuri, spații verzi, locuri de distracție și agrement și ia măsuri operative pentru buna lor funcționare;
- e) propune consiliului local schema de organizare și condițiile de prestare a serviciilor publice de gospodărie comunală, ia măsuri pentru buna funcționare a serviciilor respective de gospodărie comunală;
- f) conduce, coordonează și controlează activitatea serviciilor publice locale, asigură funcționarea serviciului de stare civilă, a autorității tutelare, contribuie la realizarea măsurilor de asistență socială și ajutor social;
- g) asigură repartizarea fondului locativ și controlul asupra întreținerii și gestionării acestuia în unitatea administrativ-teritorială respectivă;
- h) reprezintă colectivitatea locală în relațiile cu alte autorități publice, cu persoane fizice sau juridice din țară sau din străinătate, precum și în instanțele judecătorești, în condițiile legii; semnează actele și contractele încheiate în numele colectivității locale, cu excepțiile prevăzute de lege;

- i) înregistrează asociațiile obștești care intenționează să activeze în unitatea administrativ-teritorială respectivă;
- j) exercită, în numele consiliului local, funcțiile de autoritate tutelară, supraveghează activitatea tutorilor și a curatorilor;
- k) coordonează activitatea de asistență socială privind copiii, persoanele în etate, invalizii, familiile cu mulți copii, alte categorii de persoane defavorizate, sprijină activitatea asociațiilor obștești de utilitate publică din teritoriul satului (comunei), orașului (municipiului);
- l) constată încălcările legislației în vigoare comise de persoane fizice și juridice în teritoriul administrat, ia măsuri pentru înlăturarea sau curmarea acestora și, după caz, sesizează organele de drept, acestea fiind obligate să reacționeze cu promptitudine, în condițiile legii, la solicitările primarului;
- m) alte atribuții prevăzute de legislația în vigoare sau încredințate de consiliul local.

Consiliul raional este autoritatea reprezentativă a populației raionului ce realizează în teritoriul administrat următoarele competențe de bază:

- a) aprobă bugetul raional, contul de încheiere a exercițiului bugetar, precum și modul de utilizare a fondurilor speciale;
- b) decide privind administrarea bunurilor domeniilor public și privat ale raionului;
- c) decide, în condițiile legii, darea în administrare, concesiunea, darea în arendă ori locațiune a bunurilor domeniului public al raionului, precum și a serviciilor publice de interes raional;
- d) decide, în condițiile legii, vânzarea, privatizarea, concesiunea, darea în arendă ori în locațiune a bunurilor domeniului privat al raionului;
- e) decide luarea în evidență a persoanelor defavorizate care au nevoie de îmbunătățirea condițiilor locative în conformitate cu Legea cu privire la locuințe;
- f) decide organizarea, în limitele competenței sale, a serviciilor publice de interes raional și aprobă tarifele la serviciile cu plată, prestate de acestea;
- g) aprobă strategii, prognoze, planuri și programe de dezvoltare social-economică a raionului, programe de refacere și protecție a mediului înconjurător, programe de utilizare a forței de muncă în teritoriu, monitorizează realizarea acestora;
- h) decide sau, după caz, propune înființarea, în condițiile legii, de instituții publice și întreprinderi de interes raional, precum și participarea la fondarea societăților comerciale;
- i) aprobă, în condițiile legii, norme specifice pentru structurile autonome și pentru instituțiile publice pe care le înființează;
- j) decide înființarea, reorganizarea și lichidarea instituțiilor social-culturale de interes raional și asigură buna lor funcționare, în limita alocațiilor prevăzute la bugetul respectiv;
- k) decide organizarea și desfășurarea de activități științifice, instructiv-educative, cultural-educative, sportive și de tineret, de interes raional;

- l) decide, în condițiile legii, asocierea cu alte autorități ale administrației publice locale, inclusiv cooperarea transfrontalieră, pentru realizarea unor lucrări și servicii de interes public, promovarea și protejarea intereselor autorităților administrației publice locale, precum și colaborarea cu agenți economici și asociații obștești din țară și din străinătate, în scopul realizării unor acțiuni sau lucrări de interes comun;
- m) alte competențe în condițiile legii, cu condiția asigurării surselor de finanțare pentru acoperirea integrală a costurilor realizării lor.

Președintele raionului exercită în teritoriul administrat următoarele atribuții de bază:

- a) asigură executarea deciziilor consiliului raional;
- b) asigură, în limitele competenței sale, respectarea Constituției, a legilor și a altor acte normative;
- c) contribuie la menținerea ordinii publice, asigurarea securității și apărarea drepturilor cetățenilor;
- d) contribuie la buna colaborare a serviciilor publice desconcentrate în soluționarea problemelor de interes raional;
- e) înregistrează asociațiile obștești de interes raional care intenționează să activeze în unitatea administrativ-teritorială respectivă, remite informația de rigoare autorităților abilitate;
- f) asigură elaborarea proiectului bugetului raional și a contului de încheiere a exercițiului bugetar și le supune aprobării consiliului raional;
- g) coordonează și controlează activitatea serviciilor publice ale consiliului raional; audiază rapoartele și informațiile șefilor acestor servicii și propune soluții pentru îmbunătățirea activității acestora;
- h) alte atribuții prevăzute de legislația în vigoare sau încredințate de consiliul raional.

Serviciile publice locale se organizează de către consiliul local, la propunerea primarului, în domeniile de activitate descentralizate stabilite pentru unitățile administrativ-teritoriale de nivelurile întâi și al doilea, în limita mijloacelor financiare disponibile. Consiliul local poate decide contractarea anumitor servicii publice de interes local de la persoane fizice și juridice de drept privat, în condițiile legii.

3.3. Poliția

Conform Legii nr. 416 din 18.12.1990 cu privire la poliție¹⁴, sarcinile principale ale poliției sînt:

- 1. apărarea vieții, sănătății, onoarei, demnității, drepturilor, libertăților, intereselor și averii cetățenilor de atentate criminale și de alte atacuri nelegitime;
- 2. prevenirea și curmarea crimelor și a altor infracțiuni;

¹⁴Publicată la 31.01.2002 în Monitorul Oficial nr. 17-19, art. nr. 56.

3. constatarea și descoperirea infracțiunilor, urmărirea persoanelor care le-au săvârșit;
4. menținerea ordinii publice și asigurarea securității publice;
5. acordarea de ajutor, conform condițiilor și modului stabilit de lege, cetățenilor, autorităților administrației publice, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor în vederea ocrotirii drepturilor lor și exercitării atribuțiilor lor, stabilite de lege;
6. efectuarea măsurilor de protecție de stat față de persoanele care acordă ajutor în procesul penal, în conformitate cu legislația în vigoare.

Poliția este obligată:

1) să ia măsuri pentru apărarea vieții, sănătății, onoarei, demnității și averii cetățenilor în cazurile în care ei sînt amenințați de acțiuni nelegitime, de alt pericol;

2) să controleze respectarea ordinii publice pe străzi, piețe, artere rutiere, în grădini publice, la aeroporturi, gări și în alte locuri publice pentru a asigura securitatea personală și publică;

3) să înregistreze informația sosită cu privire la infracțiuni, contravenții administrative și la alte evenimente care periclitează securitatea publică, să reacționeze prompt la sesizările și comunicările despre infracțiuni; să aducă la cunoștința autorităților administrației publice respective evenimentele care i-au devenit cunoscute și care pun în pericol securitatea personală, socială și a statului și cer reacționarea lor promptă;

4) să exercite măsurile de protecție de stat a părții vătămate, a martorilor și a altor persoane care acordă ajutor la depistarea, prevenirea, curmarea, cercetarea și descoperirea crimelor, la examinarea judiciară a dosarelor penale, în conformitate cu legislația în vigoare;

5) să ia măsuri de investigare operativă și alte măsuri necesare, prevăzute de legislație, pentru stabilirea, prevenirea, curmarea infracțiunilor, pentru identificarea și punerea sub urmărire a persoanelor care le-au săvârșit și a persoanelor ce se ascund de organele de urmărire penală și judecătorești, se sustrag de la executarea pedepsei penale, precum și a persoanelor date dispărute sau a altor persoane, în cazurile prevăzute de legislație;

6) să îndeplinească însărcinări și dispoziții în scris ale procurorului, hotărârile instanțelor de judecată, însărcinările date de ofițerul de urmărire penală privind înfăptuirea acțiunilor de urmărire penală;

7) să înfăptuiască, în limitele competenței, expertize criminalistice; să asigure, în modul stabilit, participarea specialiștilor serviciului de criminalistică la activitatea de urmărire penală;

8) să curme contravențiile administrative, să instruiască și să examineze în măsura competenței cauze privind contravențiile administrative;

9) să identifice cauzele și condițiile ce conduc la săvârșirea crimelor și a contravențiilor administrative, să ia măsuri în limitele drepturilor ei pentru înlăturarea

lor; să înfăptuiască o muncă de profilaxie în mediul persoanelor criminogene; să participe la educarea juridică a populației;

10) să ia măsuri urgente pentru salvarea oamenilor, pentru acordarea de ajutor la paza averii rămase fără supraveghere în cazurile de accidente, catastrofe, incendii, calamități naturale și în urma altor circumstanțe extreme; să participe, în conformitate cu legea, la asigurarea regimului juridic al stării excepționale sau de război și a formelor speciale de guvernare în cazul instituirii lor pe întregul teritoriu al Republicii Moldova sau în unele localități, precum și la înfăptuirea măsurilor de carantină în caz de epidemii și de epizootii;

11) să înfăptuiască controlul asupra comportamentului persoanelor arestate la domiciliu, eliberate provizoriu sub control judiciar sau pe cautiune;

12) să acorde sprijin persoanelor care au ispășit pedeapsa la adaptarea lor socială;

13) să efectueze paza obiectivelor stabilite de guvern;

14) să înfăptuiască reglarea circulației rutiere și supravegherea respectării circulației, să controleze starea drumurilor, străzilor și a mijloacelor de transport;

15) să asigure respectarea regulilor de deschidere și funcționare a obiectivelor construite cu permisiune specială, a regulilor de achiziționare, păstrare și transportare a armelor, munițiilor, substanțelor și a materialelor explozive, a altor obiecte și substanțe care intră în lista stabilită de legislație;

16) să controleze respectarea de către cetățeni și persoanele oficiale a regimului de pașapoarte, avînd pentru acest scop dreptul de intrare în locuințele cetățenilor de la ora 6.00 până la ora 22.00;

17) să efectueze, în modul stabilit de lege, controalele necesare privind cererile depuse pentru acordarea sau retragerea cetățeniei;

18) să verifice respectarea de către cetățenii statelor străine sau de persoanele fără cetățenie a regulilor de intrare și de ieșire din Republica Moldova;

19) să acorde, în limitele posibilităților, prim ajutor persoanelor care au suferit de pe urma infracțiunilor și accidentelor, dacă starea lor prezintă pericol pentru viața, sănătatea sau averea lor sau dacă se află în stare de neputință sau într-un alt impas, precum și minorilor rămași fără supravegherea părinților sau a persoanelor care îi înlocuiesc;

20) să păzească, pe baza contractelor, averea proprietarilor; să inspecteze subunitățile pazei întreprinderilor de stat, a instituțiilor și organizațiilor;

21) să ia măsuri urgente pentru asigurarea integrității averii fără stăpîn, a celei succesoriale și a comorilor până la transmiterea lor în administrarea autorităților administrației publice și a persoanelor oficiale respective;

22) să asigure integritatea documentelor, obiectelor, valorilor și a altor bunuri predate poliției, să ia măsuri pentru restituirea lor posesorilor legitimi sau pentru comercializarea lor în modul stabilit;

23) să execute mandatele și deciziile instanțelor de judecată pentru punerea persoanelor în stare de arest preventiv, hotărârile instanțelor de judecată, ale procurorilor și ofițerilor de urmărire penală pentru aducerea cu forță a persoanelor care, fiind citate, se sustrag de la prezentarea în organele respective;

24) să asigure securitatea judecătorilor și a participanților la proces în instanțele judecătorești, iar în caz de necesitate și în afara lor, în condițiile legii;

25) să execute indicațiile președintelui ședinței de judecată privind aplicarea față de inculpat și de alte persoane a măsurilor procesuale de constrângere prevăzute de lege;

26) să asigure paza încăperilor instanțelor judecătorești;

27) să asigure aducerea la locul procesului judiciar a materialelor cauzei penale, a corpurilor delict, precum și integritatea lor;

28) să asigure ordinea publică în sediul instanțelor judecătorești;

29) să asigure aducerea în instanța judecătorească a persoanelor care se eschivează să se prezinte;

30) să acorde asistență executorilor judecătorești în procesul îndeplinirii acțiunilor executorii;

31) să contribuie la aducerea în autoritățile sau instituțiile publice respective, la rugămintea acestora, a persoanelor care se sustrag de la prezentare benevolă și care suferă de alcoolism cronic, de narcomanie sau de toxicomanie, sunt afectate de boli psihice sau venerice, în privința cărora există temeiuri suficiente de a presupune că sunt contaminate cu virusul imunodeficient al omului;

32) să escorteze și să țină sub pază persoanele reținute și deținute;

33) să execute hotărârile instanțelor de judecată privind arestul administrativ;

34) să comunice, în modul stabilit, instituțiilor de ocrotire a sănătății despre persoanele ce fac abuz de băuturi alcoolice, consumă substanțe narcotice sau toxice fără prescripțiile medicului, precum și despre persoanele în privința cărora există temeiuri suficiente pentru a presupune că sunt bolnave de boli psihice, venerice sau sunt contaminate cu virusul imunodeficient al omului;

35) să acorde, în limitele drepturilor de care dispun, ajutor deputaților, persoanelor oficiale din autoritățile administrației publice, de la întreprinderi, instituții și organizații pentru exercitarea de către ei a activității prevăzute de lege în cazul în care li se opune rezistență sau sunt în pericol;

36) să asigure securitatea personală și patrimonială a martorilor, a victimelor și a altor persoane, a căror viață, sănătate și avere sunt amenințate de pericol în legătură cu ajutorul acordat de ei organelor de ocrotire a normelor de drept pentru prevenirea și descoperirea crimelor;

37) să controleze permisele de conducere a autovehiculelor și actele tehnice la mijloacele de transport pentru identificarea persoanelor și a vehiculelor care se află în căutare.

Poliția are dreptul:

1) să ceară cetățenilor și persoanelor oficiale respectarea ordinii publice și încetarea infracțiunilor, să ia măsuri de constrângere, prevăzute de lege, față de infractori;

2) să controleze la cetățeni și la persoanele oficiale actele de identitate și alte documente oficiale necesare pentru a stabili dacă ei respectă normele juridice a căror executare e supravegheată și controlată de poliție;

3) să cheme la poliție cetățenii și persoanele oficiale implicate în cazurile și materialele care se află în gestiune, iar în caz de sustragere fără motive întemeiate de la înfățișare la chemare, să-i supună aducerii forțate și să-i tragă la răspunderea stabilită prin lege;

4) să întocmească procese-verbale privind orice contravenții administrative, să aducă la poliție sau în alte spații de serviciu și să rețină până la trei ore, dacă o altă durată nu este stabilită de lege, persoanele care au săvârșit contravenții administrative, să le supună controlului corporal, să controleze obiectele pe care le au asupra lor, să le ridice obiectele și documentele și să ia alte măsuri prevăzute de lege pentru asigurarea procedurii în cazurile privind contravențiile administrative;

5) să aplice, în cazurile prevăzute de lege, sancțiuni administrative sau să predea în modul stabilit de lege materialele privind contravențiile administrative spre examinare altor autorități ale administrației publice, colectivelor de muncă, asociațiilor obștești;

6) să rețină și să dețină în locuri special stabilite persoanele care au intrat clandestin, se află ilegal și sînt supuse expulzării de pe teritoriul Republicii Moldova, se sustrag de la executarea pedepsei penale, de la arest administrativ, de la plecare la instituțiile de reabilitare socială sau la alte instituții specializate pentru a urma tratamentul obligatoriu de alcoolism cronic, de narcomanie sau de toxicomanie, stabilit pentru ele de instanța de judecată;

7) să rețină persoanele ce se ocupă cu vagabondajul și cu cerșitul, precum și persoanele condamnate convențional la privare de libertate cu atragerea lor obligatorie la muncă, persoanele eliberate convențional din locurile de reclusiune cu atragerea lor obligatorie la muncă, care au părăsit samavolnic locul de lucru;

8) să rețină și să dețină în instituțiile de primire provizorie, în cazurile stabilite de lege, persoanele care nu au împlinit vîrsta de 18 ani, dacă este necesară izolarea lor urgentă, precum și persoanele care urmează să fie trimise în instituții speciale de educare prin muncă;

9) să rețină minorii rămași fără supravegherea părinților sau a persoanelor care îi înlocuiesc;

10) să rețină, în conformitate cu legislația în vigoare, persoanele bănuite sau învinuite de comiterea unei infracțiuni, persoanele care se ascund de urmărirea penală și de judecată, precum și persoanele față de care a fost aplicată arestarea preventivă; iar în cazul minorilor, pînă la 24 de ore, persoanele bănuite de săvîrșirea infracțiunii sau a contravenției administrative, care intenționat se împotrivesc stabilirii identității;

11) să expedieze la posturile medicale de dezalcoolizare, iar în cazul în care acestea lipsesc, la subunitățile de serviciu ale poliției persoanele care, aflîndu-se în stare de ebrietate în locuri publice, au pierdut capacitatea de a se mișca sau a se orienta de sine stătător, precum și care prezintă pericol pentru sine și pentru alte persoane, și să le dețină pînă la trezirea din beție;

12) să rețină militarii care au comis infracțiuni pînă la predarea lor patrulelor militare, comandantului militar, comandanților unităților militare sau comisarilor militari;

13) să rețină persoanele care au întreprins tentative de sinucidere, dacă nu necesită asistență medicală, pînă la stabilirea circumstanțelor cauzei;

14) să prezinte autorităților administrației publice, întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor de stat și celor obștești sesizări, obligatorii pentru examinare, cu privire la lichidarea cauzelor infracțiunilor și a condițiilor care le generează;

15) să adune și să țină evidența informațiilor, primite în cadrul activității ei legitime, despre persoanele, obiectele și faptele necesare pentru exercitarea atribuțiilor pe care le are poliția;

16) să efectueze fotografierea, înregistrarea sonoră și video, dactiloscopia și înregistrarea persoanelor ținute în stare de arest, reținute în baza unor bănuieli de a fi săvîrșit o infracțiune, învinuite de săvîrșirea unor infracțiuni, supuse arestului administrativ, precum și a persoanelor care se împotrivesc stabilirii identității în cazul comiterii de către ele a unor delict;

17) să intre în orice timp al zilei în locuințe și în alte încăperi ale cetățenilor, pe loturile de pămînt ce le aparțin, pe teritoriul și în edificiile întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor și să le cerceteze în scopul curmării infracțiunilor sau contravențiilor, urmării persoanelor suspectate de comiterea infracțiunilor, a persoanelor care se ascund de organele de urmărire penală și de judecată, se sustrag de la executarea pedepsei penale sau contravențiilor, de la arestul administrativ, de la tratamentul obligatoriu de alcoolism cronic, narcomanie sau toxicomanie, sau dacă în baza unor date suficiente se poate presupune că în aceste edificii a fost comisă sau se comite vreo infracțiune, precum și în caz de calamități naturale și în alte împrejurări extreme care pun în pericol securitatea publică și securitatea personală a cetățenilor. Despre toate cazurile în care efectivul poliției este silit de circumstanțe să pătrundă în locuințe și în alte încăperi ce aparțin cetățenilor judecătorul de instrucție este înștiințat în timp de 24 de ore;

18) să efectueze în modul stabilit de lege examinarea persoanelor pentru a stabili dacă ele au consumat sau nu alcool, substanțe narcotice sau toxice, sau să aducă aceste persoane la instituția medicală pentru a fi examinate, dacă rezultatele examinării sînt necesare pentru confirmarea sau respingerea faptului delictului sau pentru examinarea obiectivă a cazului de infracțiune;

19) să efectueze controlul mijloacelor de transport la înfăptuirea, în conformitate cu hotărîrea șefului organului de poliție, a operațiunilor pentru reținerea persoanelor care au săvîrșit infracțiuni sau au evadat de sub strajă, pe sectoarele de teren unde se presupune că ele își vor face apariția, să supună, în caz de necesitate, controlului corporal conducătorii mijloacelor de transport și călătorii;

20) să efectueze controlul bagajului de mînă și al bagajului pasagerilor transportului aerian, iar, în caz de necesitate, să efectueze controlul corporal al pasagerilor;

21) să limiteze temporar sau să interzică circulația mijloacelor de transport și a pietonilor pe străzi și pe drumuri, precum și accesul cetățenilor pe anumite porțiuni de teren și spre anumite obiecte în scopul asigurării securității publice, ocrotirii vieții, sănătății și averii cetățenilor, efectuării unor acte de procedură și de investigație operativă;

22) să supună controlului activitatea întreprinderilor, organizațiilor și instituțiilor în scopul asigurării securității circulației rutiere; să interzică exploatarea mijloacelor de transport, a căror stare tehnică prezintă pericol pentru securitatea circulației sau ale căror degajări de gaze de eșapament în atmosferă depășesc normele admise; să oprească mijloacele de transport și să controleze permisele de conducere ale șoferilor, foile de parcurs și documentele de trăsură respective; să efectueze controlul mijloacelor de transport, dacă se presupune că acestea sînt folosite în scopuri nelegale; să limiteze sau să interzică efectuarea lucrărilor de reparație și de construcție a drumurilor, precum și alte lucrări rutiere, dacă nu se respectă cerințele asigurării securității publice;

23) să elibereze întreprinderilor, organizațiilor, instituțiilor și cetățenilor autorizații pentru procurarea, păstrarea, transportarea și folosirea armelor de foc, a munițiilor pentru ele, precum și să anuleze aceste autorizații, dacă cetățenii în cauză nu respectă regulile stabilite de comportare cu acestea și, în caz de necesitate, să sechestreze aceste obiecte; să elibereze autorizații pentru deschiderea atelierelor de reparație a armelor, a întreprinderilor pirotehnice, a poligoanelor de tragere, a stărilor, a magazinelor de desfacere a armelor de foc și a munițiilor, să anuleze aceste autorizații dacă la obiectivele în cauză se încalcă modul stabilit de activitate;

24) să sechestreze de la cetățeni și de la persoanele oficiale averea fără stăpîn, obiectele și substanțele interzise în circulația civilă sau care se află la ei fără autorizație specială, precum și documentele care au semne de falsificare și, în funcție de soluționarea chestiunii cu privire la responsabilitate, să restituie posesorului, să nimicească sau să comercializeze în modul stabilit aceste obiecte sau documente;

25) să folosească liber și gratuit mijloacele de transport ce aparțin întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor sau cetățenilor, cu excepția celor din posesiunea misiunilor diplomatice și consulare ale statelor străine, pentru trecerea la locul calamității naturale, transportarea la instituția de tratament a cetățenilor care au nevoie de asistență medicală urgentă, pentru urmărirea și aducerea la poliție a persoanelor care au săvîrșit infracțiuni, precum și pentru trecerea la locul incidentului în cazul în care acest lucru nu permite amînare;

26) să folosească liber și gratuit, în scop de serviciu, mijloacele de telecomunicații ce aparțin întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, iar mijloacele ce aparțin cetățenilor, cu acordul acestora;

27) să folosească gratuit mijloacele de informare în masă în scopul stabilirii circumstanțelor infracțiunilor și identificării infractorilor, urmării persoanelor care se ascund de urmărire penală și de judecată, în scopul căutării persoanelor date dispărute, precum și în scopul preîntîmpinării infracțiunilor și întăririi ordinii de drept;

28) să anunțe stabilirea și plățirea premiilor pentru ajutorul acordat de orice cetățean la descoperirea infracțiunilor și la reținerea persoanelor ce le-au săvîrșit; să premieze cetățenii pentru ajutorul acordat la îndeplinirea altor sarcini ce revin poliției;

29) să îndepărteze de la conducerea mijloacelor de transport persoanele în privința cărora au apărut suspiciuni că se află în stare de ebrietate, au consumat

substanțe narcotice sau toxice, să le controleze la fața locului sau să le trimită la expertiză, șoferii care nu au permis de conducere a mijloacelor de transport de categoria corespunzătoare ori de folosire a acestor mijloace de transport, precum și persoanele care au încălcat în mod grav regulile circulației rutiere;

30) să formeze și să folosească bănci de date determinate de lege și de alte acte normative;

31) în modul stabilit de lege și de alte acte normative ale Republicii Moldova, să ceară și să primească gratuit de la întreprinderi, instituții, organizații și persoane particulare date necesare pentru îndeplinirea sarcinilor ce îi revin poliției;

32) în scopul sesizării, curmării și descoperirii la timp a infracțiunilor să aplice toate măsurile de procedură cu caracter de cercetare operativă, inclusiv să atragă cetățenii la colaborare în mod confidențial. Pentru descoperirea infracțiunilor deosebit de grave și excepțional de grave să asculte convorbirile telefonice, să aplice alte mijloace tehnice din dotarea poliției în conformitate cu legislația în vigoare;

33) în scopul constatării contravențiilor administrative, să utilizeze mijloace tehnice din dotare supuse controlului metrologic și certificate de organul abilitat. Modul de utilizare se stabilește de către guvern;

34) să aplice și să ridice interdicțiile de intrare și ieșire din Republica Moldova;

35) să solicite autorităților administrației publice, întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor de stat sau private și organizațiilor obștești informații privind intrarea, șederea și ieșirea din țară a cetățenilor străini sau a apatrizilor;

36) să ia decizii privind reducerea termenului de ședere și să întocmească dosare de expulzare a cetățenilor străini sau a apatrizilor.

Angajații poliției își exercită atribuțiile prevăzute de lege în limitele funcției pe care o dețin.

Fiecare angajat al poliției, pe întregul teritoriu al Republicii Moldova, indiferent de funcția pe care o deține, de locul în care se află în timpul sau în afara orelor de program, în cazul în care cetățenii și persoanele oficiale i se adresează cu o declarație sau cu o sesizare asupra unor cazuri ce periclitizează securitatea personală sau securitatea publică, ori în cazul în care el însuși constată asemenea evenimente, este dator: să comunice despre aceasta celui mai apropiat organ de poliție; pînă la sosirea persoanelor oficiale împuternicite, să ia măsurile posibile pentru prevenirea și curmarea infracțiunii, pentru salvarea oamenilor, pentru acordarea primului ajutor persoanelor care au nevoie de el, pentru identificarea și reținerea persoanelor care au săvîrșit infracțiuni, pentru depistarea martorilor oculari ai infracțiunii și pentru paza locului în care s-a produs evenimentul.

3.4. Asistența socială

Potrivit Legii nr. 547 din 25.12.2003 a asistenței sociale¹⁵, asistența socială este componentă a sistemului național de protecție socială, în cadrul căruia statul și

¹⁵ Publicată la 12.03.2004 în Monitorul Oficial nr. 42-44, art. nr. 249.

societatea civilă se angajează să prevină, să limiteze sau să înlăture efectele temporare sau permanente ale unor evenimente considerate drept riscuri sociale, care pot genera marginalizarea ori excluderea socială a persoanelor și a familiilor aflate în dificultate. Riscul social este un pericol pentru persoană sau familie de a fi afectată de consecințele economice negative ale pierderii potențialului fizic, statutului ocupațional sau social (boală, accident, dizabilitate, îmbătrânire, deces, maternitate, șomaj, inadaptare socială etc.). Se consideră persoană și familie defavorizată persoana și familia aflate în situații care împiedică activitatea normală a acestora din punct de vedere economic, educativ, social etc. Reintegrarea socială reprezintă reabilitarea funcțiilor de bază (economică, educativă, socială etc.) ale unei persoane sau familii, care permite acestora să participe la viața socială.

Asistența socială se întemeiază pe următoarele principii: recunoașterea independenței și autonomiei personalității, respectarea demnității umane; universalitatea dreptului la asistență socială, garantarea accesibilității acesteia; solidaritatea socială; flexibilitatea măsurilor de asistență socială, aducerea lor în concordanță cu necesitățile reale ale persoanei sau ale familiei aflate în dificultate; parteneriatul social ca mijloc de realizare și evaluare a măsurilor de asistență socială; responsabilitatea personală a beneficiarului de asistență socială.

Asistența socială se acordă sub formă de prestații în bani (alocații, compensații, indemnizații etc.) sau prestații în natură și servicii sociale. Asistența socială poate fi acordată și indirect, inclusiv sub formă de gratuități sau de reduceri la procurarea unor bunuri sau la plata unor servicii curente ce țin de locuință. Autoritățile administrației publice locale, în funcție de posibilitățile financiare reale, pot institui și acorda persoanelor și familiilor aflate în dificultate, pe lângă formele de asistență socială stabilite, și alte forme de asistență socială.

În categoria serviciilor sociale se includ și serviciile acordate în instituțiile specializate (centrele sociale de zi sau de noapte, azilurile pentru bătrâni, centrele de reabilitare, protezare și recuperare), plasarea în instituțiile de asistență socială, serviciile acordate de către secțiile de deservire socială la domiciliu, examinarea la domiciliu de către consiliile de expertiză medicală a vitalității. Autoritățile administrației publice locale organizează prestarea de servicii sociale în funcție de problemele sociale existente în aria teritorială.

La nivel teritorial, funcționează direcții municipale de asistență socială și secții raionale de asistență socială și protecție a familiei, constituite de consiliile raionale (municipale) corespunzătoare, de comun acord cu Ministerul Protecției Sociale, Familiei și Copilului, și subordonate autorităților respective ale administrației publice locale și Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului. Direcțiile municipale de asistență socială și secțiile raionale de asistență socială și protecție a familiei, în comun cu autoritățile administrației publice locale și în colaborare cu reprezentanții societății civile, realizează politica de asistență socială și asigură aplicarea legislației la nivel teritorial.

Direcția municipală de asistență socială exercită următoarele atribuții principale:

- a) coordonează și evaluează activitatea direcțiilor de sector de asistență socială și protecție a familiei;
- b) asigură acordarea de servicii sociale în funcție de specificul local;
- c) creează sistemul informațional în domeniul asistenței sociale la nivel de municipiu;
- d) generalizează și sistematizează informația privind asistența socială și analizează eficiența acesteia la nivel de municipiu;
- e) informează populația municipiului despre situația în domeniul asistenței sociale, despre modul de acordare a prestațiilor și a serviciilor sociale.

Secția raională de asistență socială și protecție a familiei exercită următoarele atribuții principale:

- a) relevă problemele sociale locale, organizează și acordă asistență socială în funcție de solicitările locale;
- b) elaborează, în comun cu autoritățile administrației publice locale și cu antrenarea reprezentanților societății civile, programe locale de dezvoltare a asistenței sociale și exercită controlul asupra realizării acestora;
- c) evaluează situația persoanei sau familiei ce solicită asistență socială prin întocmirea anchetei sociale și propune căi de soluționare a problemelor sociale;
- d) creează sistemul informațional în domeniul asistenței sociale la nivel de raion;
- e) generalizează și sistematizează informația privind asistența socială și analizează eficiența acesteia la nivel de raion;
- f) informează populația raionului despre situația în domeniul asistenței sociale, despre modul de acordare a prestațiilor și a serviciilor sociale;
- g) colaborează cu unitățile de asistență socială din raza teritorială în care activează, supraveghează activitatea acestora și înaintează primarilor propuneri în vederea optimizării acesteia.

Autoritățile administrației publice locale analizează problemele sociale, inițiază studierea și analiza situației în sfera socială pe teritoriul subordonat și, în baza rezultatelor obținute și pornind de la posibilitățile financiare reale, adoptă și dezvoltă strategii locale de sprijin al persoanelor și familiilor defavorizate, aprobă programe de asistență socială și exercită controlul asupra realizării acestora, asigură resursele umane, materiale și financiare necesare pentru soluționarea problemelor sociale stringente. Autoritățile administrației publice locale pot înființa, independent sau în parteneriat cu reprezentanții societății civile, instituții și servicii specializate de asistență socială. Consiliul local instituie pe lângă primărie un post (posturi) de asistent social, subordonat atît primăriei, cît și secției de asistență socială și protecție a familiei, care asigură medierea dintre solicitanții de asistență socială și secția menționată sau alte instituții și organizații prestatoare de servicii sociale.

3.5. Asociațiile obștești

Conform Legii nr. 837 din 17.05.1996 cu privire la asociațiile obștești¹⁶, asociația obștească este o organizație necomercială, independentă de autoritățile publice, constituită benevol de cel puțin două persoane fizice și/sau juridice (asociații obștești), asociate prin comunitate de interese în vederea realizării, în condițiile legii, a unor drepturi legitime. Asociații obștești se consideră asociațiile pacifiste, de apărare și de promovare a drepturilor omului, asociațiile de femei, de veterani, de invalizi, de tineret și de copii, societățile științifice, tehnice, ecologiste, cultural-educative, sportive, uniunile de creație, comunitățile național-culturale, alte asociații ale persoanelor fizice și/sau juridice (asociații obștești) legal constituite. Asociațiile obștești se constituie și își desfășoară activitatea în scopul realizării și apărării drepturilor civile, economice, sociale, culturale, a altor drepturi și libertăți legitime; dezvoltării activismului social și a spiritului de inițiativă al persoanelor, satisfacerii intereselor lor profesionale și de amatori în domeniul creației științifice, tehnice, artistice; ocrotirii sănătății populației, antrenării acestora în activitatea filantropică, în practicarea sportului de masă și a culturii fizice; desfășurării activității de culturalizare a populației; ocrotirii naturii, monumentelor de istorie și cultură; educației patriotice și umanistice; extinderii contactelor internaționale; consolidării păcii și prieteniei între popoare; desfășurării altor activități neinterzise de legislație. Asociațiile obștești pot contribui, prin activitatea lor, la realizarea de către autoritățile publice a scopurilor și sarcinilor de importanță și utilitate publică.

Statul poate să acorde sprijin asociațiilor obștești prin finanțarea cu destinație specială, la cererea acestora, a unor programe sociale, științifice și culturale, prin încheierea unor contracte pentru executare de lucrări și prestare de servicii, precum și prin plasarea, pe bază de concurs, a unor comenzi sociale de realizare a diferitelor programe de stat unui număr nelimitat de asociații obștești. Statul contribuie la desfășurarea activității asociațiilor obștești ce urmăresc beneficiul public, colaborând cu acestea și promovând față de ele o politică fiscală preferențială. În relațiile cu asociațiile obștești care desfășoară activitate în același domeniu, organele de stat nu trebuie să acorde preferințe nici uneia din ele. Asociațiile obștești ce urmăresc beneficiul public pot fi scutite parțial sau integral de plata unor impozite în conformitate cu legislația fiscală și cu Legea cu privire la asociațiile obștești. Locațiunea de către asociațiile obștești ce urmăresc beneficiul public a încăperilor și clădirilor proprietate publică se face în condiții preferențiale, în modul stabilit de guvern. Scutirea asociațiilor obștești de impozite și acordarea, cu titlu individual, a altor înlesniri și privilegii nu se admite.

Asociațiile obștești de tineret și de copii beneficiază de sprijinul material și financiar al statului. Statul acordă organizațiilor de copii dreptul de a folosi gratuit sau în condiții preferențiale încăperile școlilor, liceelor, colegiilor și instituțiilor extrașcolare, căminele culturale, palatele și casele de cultură, amenajările sportive.

¹⁶Publicată la 02.10.2007 în Monitorul Oficial nr. 153-156.

Asociațiile obștești au dreptul:

- a) să difuzeze liber informația despre activitatea lor;
- b) să fondeze mijloace de informare în masă proprii;
- c) să desfășoare activitate editorială;
- d) să obțină de la autoritățile publice informația necesară pentru desfășurarea activității statutare, cu omisiunile reglementate de legislație;
- e) să creeze, în funcție de necesități, din contul mijloacelor proprii, subdiviziuni structurale locale;
- f) să desfășoare o activitate economică ce rezultă nemijlocit din scopurile prevăzute în statut, inclusiv cu ajutorul unor societăți comerciale și cooperative create în acest scop;
- g) să participe la concursuri naționale și internaționale în vederea obținerii de comenzi sociale și dotații din partea statului, precum și în vederea obținerii de granturi și burse de la alte țări, de la fundații și organizații naționale, străine și internaționale și de la persoane particulare;
- h) să încheie cu persoane fizice și juridice acorduri bilaterale și multilaterale de colaborare tehnico-științifică, economică, financiară și de producție, de executare de lucrări și de prestare de servicii în vederea realizării scopurilor și sarcinilor statutare;
- i) să încheie cu persoanele fizice și juridice contracte de utilizare a obiectelor de proprietate intelectuală care le aparțin cu drept exclusiv;
- j) să execute lucrări de cercetare științifică, de proiectare, să efectueze expertiza obștească a proiectelor și programelor de importanță socială, să participe la lucrările comisiilor mixte atunci când se examinează aceste proiecte, cu condiția stipulării acestor activități în statut;
- k) să exercite în volum deplin atribuțiile care nu contravin legislației cu privire la asociațiile obștești, conferite persoanelor juridice de Codul civil și Codul de procedură civilă.

Asociațiile obștești sînt obligate:

- a) să respecte Constituția și legislația Republicii Moldova, normele de drept internațional referitoare la domeniul de activitate al asociațiilor obștești, precum și normele prevăzute de statutul asociației;
- b) să informeze anual organul de înregistrare asupra continuării activității asociației, indicînd denumirea, sediul organului de conducere, datele privind conducătorii asociației, care se trec în Registrul de stat al asociațiilor obștești;
- c) să verse la bugetul public național impozitele și alte plăți obligatorii, în conformitate cu legislația.

3.6. Culele religioase

Conform Legii nr. 125 din 11.05.2007 privind cultele religioase și părțile lor componente¹⁷, cultul religios este o structură religioasă, cu statut de persoană ju-

¹⁷ Publicată la 17.08.2007 în Monitorul Oficial nr. 127-130, art. nr. 546.

ridică, care își desfășoară activitatea pe teritoriul Republicii Moldova conform normelor doctrinare, canonice, morale, disciplinare și tradițiilor istorice și de cult proprii, constituită de către persoane supuse jurisdicției Republicii Moldova, care își manifestă în comun convingerile religioase, respectând tradițiile, riturile și ceremonialul stabilit. Servicii religioase sînt totalitatea acțiunilor religioase ce rezultă din învățăturile de credință ale cultului religios respectiv. Serviciile religioase se oficiază în lăcașurile de cult și pe teritoriul care le aparține, în cimitire, la domiciliul credincioșilor cultului religios respectiv, precum și în alte locuri publice convenite cu autoritățile administrației publice locale. Cultele religioase au dreptul de a oficia servicii religioase în orfeline, centre de plasament pentru copii, internate, aziluri de bătrîni și de invalizi, în penitenciare, instituții militare, medico-sanitare, de învățămînt, de poliție și de alt tip la rugămintea persoanelor care se află în ele și cu acordul administrației instituțiilor respective.

3.7. Radiodifuzorii și presa

Conform Codului audiovizualului al Republicii Moldova nr. 260 din 27.07.2006¹⁸, radiodifuzorii aflați sub jurisdicția Republicii Moldova au dreptul să decidă liber asupra conținutului emisiunilor și programelor lor, respectînd principiul de pluralitate a opiniilor în conformitate cu cadrul juridic și condițiile expuse în licența de emisie. Cenzura de orice fel asupra comunicării audiovizuale este interzisă. Independența editorială a radiodifuzorilor este recunoscută și garantată prin lege. Sînt interzise ingerințele de orice fel în conținutul, forma sau modalitățile de prezentare a serviciilor din partea autorităților publice sau a oricăror persoane din afara instituției respective a audiovizualului.

Conform Legii presei nr. 243 din 26.10.1994¹⁹, în Republica Moldova libertatea presei constituie un drept fundamental, consfințit de Constituție. Statul garantează tuturor persoanelor dreptul la exprimarea liberă a opiniilor și ideilor, la informare veridică asupra evenimentelor din viața internă și cea internațională prin intermediul publicațiilor periodice și al agențiilor de presă, care își desfășoară activitatea în condițiile pluralismului politic, precum și respectarea legislației cu privire la drepturile de autor. Cenzura de orice fel asupra publicațiilor periodice și agențiilor de presă, imixtiunea în activitatea lor de pregătire și de difuzare a informației sînt interzise.

Persoanele oficiale ale autorităților publice prezintă operativ materialul și informația solicitate de publicațiile periodice și de agențiile de presă, exceptînd materialele și informațiile calificate drept secret de stat. Publicațiile periodice și agențiile de presă publică, potrivit aprecierilor proprii, orice fel de materiale și informații, ținînd cont de faptul că exercițiul acestor libertăți ce comportă datorii și responsabilități este supus unor formalități, condiții, restrîngerii și unor sancțiuni prevăzute de lege,

¹⁸ Publicat la 18.08.2006 în Monitorul Oficial nr. 131-133, art. nr. 679.

¹⁹ Publicată la 12.01.1995 în Monitorul Oficial nr. 2, data intrării în vigoare 20.07.2001.

care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea crimei, ocrotirea sănătății, protecția moralei, protecția reputației sau apărarea drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea unor informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare. În scopul exercitării atribuțiilor profesionale, jurnalistul are dreptul: să obțină și să difuzeze informații; să fie primit în audiență de persoane oficiale; să facă imprimări audiovizuale, să filmeze și să fotografieze; să asiste la ședințele publice ale instanțelor de judecată de orice nivel; să aibă acces în zonele calamităților naturale, să asiste la mitinguri, demonstrații și la alte manifestații publice; să se adreseze oricărei instituții pentru a verifica faptele și circumstanțele vizate în anumite materiale; să renunțe la pregătirea și semnarea unui material, dacă acesta vine în contradicție cu convingerile sale; să-și retragă semnătura de sub un material al cărui conținut, după părerea sa, a fost denaturat în procesul redactării; să ceară păstrarea secretului paternității (de autor); să beneficieze de facilități la transport și telecomunicații, la cazare în hoteluri pe teritoriul Republicii Moldova. Obligațiile jurnalistului decurg din legislația în vigoare, din Legea presei și din etica profesională.

3.8. Sistemul de învățământ

Conform Legii învățământului nr. 547 din 21.07.1995²⁰, învățământul în Republica Moldova constituie o prioritate națională. Politica educațională a statului se întemeiază pe principiile umanitarizării, accesibilității, adaptivității, creativității și diversității. Învățământul este democratic și umanist, deschis și flexibil, formativ-dezvoltativ și se bazează pe valorile culturii naționale și universale. Învățământul urmărește: dezvoltarea personalității copilului, a capacităților și a aptitudinilor lui spirituale și fizice la nivelul potențialului său maxim; cultivarea respectului pentru drepturile și libertățile omului, indiferent de apartenența lui etnică, de proveniența socială și atitudinea față de religie – principii consemnate în Carta Națiunilor Unite; pregătirea copilului pentru a-și asuma responsabilitățile vieții într-o societate liberă, în spiritul înțelegerii, păcii, toleranței, egalității între sexe și prieteniei între toate popoarele și grupurile etnice, naționale și religioase; cultivarea simțului necesității de a munci pentru binele propriu și cel al societății, a stimei față de cei care produc bunuri materiale și spirituale; educarea stimei față de părinți, față de identitatea, limba și valorile culturale ale poporului, precum și față de valorile naționale ale țării în care trăiește, ale țării din care poate fi originar și ale civilizațiilor diferite de a sa; cultivarea simțului responsabilității față de mediul înconjurător, formarea conștiinței ecologice; asigurarea unei pregătiri fizice multilaterale, cu caracter profesional aplicativ pentru tineretul studios, formarea simțului necesității de practicare a culturii fizice și sportului pe parcursul întregii vieți. Elevii și studenții vor fi educați în spiritul îndatoririlor civice fundamentale, consfințite de Constituția Republicii Moldova.

²⁰ Publicată la 09.11.1995 în Monitorul Oficial nr. 62-63, art. nr. 692, data intrării în vigoare – 09.11.1995.

Sistemul de învățământ, ținându-se cont de necesitatea continuității educației și de particularitățile psihofiziologice de vîrstă, este organizat pe niveluri și trepte. Învățământul se poate organiza ca învățământ de zi, învățământ cu frecvență redusă, învățământ la distanță, studiu individual. Învățământul gimnazial asigură dezvoltarea aptitudinilor și capacităților intelectuale ale elevului, concepute drept nivel definitiv în formarea personalității, orientarea profesională și pregătirea către învățământul liceal sau profesional. În învățământul gimnazial este încurajat studiul aprofundat al unor discipline de bază și opționale, inclusiv de orientare profesională. În învățământul gimnazial pot funcționa grupe sau clase cu program prelungit. Învățământul liceal asigură o pregătire teoretică fundamentală și formarea unei ample culturi generale, necesare pentru continuarea studiilor în învățământul superior, mediu de specialitate sau în instituții de învățământ secundar profesional.

Învățământul secundar profesional asigură pregătirea într-o meserie (profesie), precum și perfecționarea și recalificarea muncitorilor calificați și a persoanelor disponibilizate. Statul garantează pregătirea profesională într-o meserie pentru absolvenții de gimnazii care nu au atins vîrsta de 16 ani și nu urmează studiile în licee (școli medii de cultură generală). Învățământul secundar profesional se organizează ca învățământ de zi ori seral în școli profesionale și în școli de meserii. În instituțiile de învățământ secundar profesional, pregătirea, perfecționarea și recalificarea muncitorilor și a persoanelor disponibilizate se efectuează prin contract și se finanțează din fondul alocațiilor destinate plasării în cîmpul muncii. Școala profesională asigură instruirea profesională într-o profesie sau în cîteva profesii înrudite.

Învățământul, la toate nivelurile și treptele, se completează prin activități extrașcolare, care au menirea să dezvolte aptitudinile și capacitățile individuale, să satisfacă diversele interese și opțiuni ale individului. Activitățile extrașcolare au profil științific, cultural-artistic, sportiv-turistic, tehnico-aplicativ. Învățământul complementar se organizează pe grupe și individual în diverse instituții extrașcolare (cluburi, palate ale preșcolarilor și elevilor, tabere școlare, baze sportive, turistice și de agrement etc.), precum și în cadrul instituțiilor din rețeaua de învățământ. Finanțarea învățământului complementar se face de la bugetul de stat și bugetele unităților administrativ-teritoriale, precum și din taxe de studii, sponsorizări, donații și din alte surse financiare legale. Elevii și studenții se pot reuni benevol în diverse asociații, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

Organe specializate de conducere a învățământului sînt **direcțiile de învățământ**, care funcționează în raioane și municipii. În fiecare centru raional, oraș (municipiu) funcționează cabinete metodice, centre metodico-psihopedagogice, servicii psihologice, inspectorate pentru protecția copilului și comisii medico-psihopedagogice, subordonate direcțiilor de învățământ. Direcțiile de învățământ: asigură, în raza lor teritorială, respectarea legislației învățământului și promovarea politicii statului în domeniul învățământului; coordonează activitatea de tutelă și curatelă; asigură, în comun cu autoritățile administrației publice locale, crearea unor condiții adecvate de activitate cadrelor didactice și elevilor, protecția socială a acestora.

Autoritățile administrației publice locale au în domeniul învățămîntului, în principal, următoarele competențe: supraveghează respectarea legislației învățămîntului în teritoriu; țin evidența copiilor de vîrstă școlară obligatorie și asigură școlarizarea lor pînă la vîrsta de 16 ani; țin evidența și organizează tutela minorilor orfani sau fără susținători legali, precum și adopția acestora sau repartizarea lor în case de copii, școli de tip internat sau în plasament familial; asigură plasarea în cîmpul muncii a absolvenților orfani, precum și a persoanelor cu handicap psihic, fizic sau de altă natură; acordă ajutor material și de alt fel familiilor cu copii preșcolari și copii cuprinși în învățămîntul obligatoriu, în modul stabilit; organizează asistența medicală gratuită și alimentația copiilor, odihna și reconfortarea elevilor și studenților în timpul vacanțelor.

3.9. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă este organul central al serviciului public desconcentrat de specialitate, în subordinea Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, cu statut de persoană juridică, abilitat în conformitate cu Legea nr. 102-XV din 13 martie 2003 privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă să promoveze politicile, strategiile și programele de stat în domeniul dezvoltării pieței forței de muncă, protecției sociale a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, prevenirii șomajului și combaterii efectelor lui sociale.

La nivel teritorial, Agenția Națională are în subordine 35 de agenții pentru ocuparea forței de muncă, inclusiv: 32 de agenții raionale, 2 agenții municipale (Bălți și Chișinău), 1 agenție în UTA Găgăuzia.

Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă activează în baza Regulamentului aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 832 din 14.07.2003 și asigură pe piața forței de muncă un șir de măsuri și servicii pentru integrarea populației pe piața muncii.

Toate serviciile sînt oferite gratuit atît pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, cît și pentru agenții economici²¹.

Agențiile pentru ocuparea forței de muncă raionale, municipale, din UTA Găgăuzia (în continuare agenții teritoriale) activează în cadrul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, reprezentînd în teritoriu serviciul public desconcentrat.

În conformitate cu structura organizatorico-administrativă, agențiile teritoriale sînt amplasate în 35 de localități ale republicii: 32 în raioane, 2 în municipii și 1 – în UTA Găgăuzia. Conform legislației privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor în căutarea unui loc de muncă, agenția teritorială are următoarele obiective și atribuții:

- asigură și coordonează la nivel teritorial aplicarea unitară a politicilor și a strategiilor în domeniul dezvoltării pieței muncii și protecției sociale a persoanelor neîncadrate în cîmpul muncii;

²¹ Site-ul oficial al ANOFM.

- efectuează evaluarea resurselor și necesităților pieței muncii, organizează, coordonează și realizează serviciile de ocupare și formare profesională a forței de muncă prin compartimentele de specialitate și prin prestatorii de servicii;
- asigură întreținerea activității rețelei informaționale locale a pieței forței de muncă;
- asigură informarea populației despre cererea și oferta pieței de muncă.

LISTA agențiilor teritoriale, adresele, directorii agențiilor și numerele de telefoane

Nr.	Denumirea agenției	Cod poștal, adresa	Numele, prenumele directorului	Prefix, telefoane pentru relații
1.	AOFM Anenii Noi	6501, or. Anenii Noi, str. 31 August, nr. 4	Maria Vicol	(265) 23982 (265) 23495
2.	AOFM Basarabeasca	6702, or. Basarabeasca, str. K. Marx, nr. 55	Olga Caică	(297) 22505 (297) 22733
3.	AOFM Briceni	4700, or. Briceni, str. Independenței, nr. 3	Valentina Muntean	(247) 22653 (247) 23696
4.	AOFM Cahul	3909, or. Cahul, str. Ștefan cel Mare, nr. 15	Ludmila Dimineț	(299) 22186 (299) 21623
5.	AOFM Cantemir	7300, or. Cantemir, str. Trandafirilor, nr. 2	Elena Baba	(273) 22541 (273) 23300
6.	AOFM Călărași	4404, or. Călărași, str. Mihai Eminescu, nr. 19	Tamara Diaconov	(244) 22071 (244) 22371
7.	AOFM Căușeni	4304, or. Căușeni, str. Mateevici, nr. 9	Vasile Cernat	(243) 23055 (243) 23344
8.	AOFM Cimișlia	4100, or. Cimișlia, piața Sfânta Maria, nr. 7	Tatiana Aramă	(241) 23036 (241) 23309
9.	AOFM Criuleni	4801, or. Criuleni, str. 31 August, nr. 139	Oxana Milchevici	(248) 21450 (248) 22708
10.	AOFM Dondușeni	5102, or. Dondușeni, str. Independenței, nr. 47	Larisa Corcimari	(251) 22489
11.	AOFM Drochia	5202, or. Drochia, bd. Independenței, nr. 15	Galina Zavorotnii	(252) 22782 (252) 21827
12.	AOFM Dubăsari	4571, r-nul Criuleni, com. Cocieri, str. Renașterii, nr. 58	Vasile Micu	(248) 52870 (248) 52871
13.	AOFM Edineț	4601, or. Edineț, str. M. Eminescu, nr. 24	Rodica Celac	(246) 22779 (246) 24399 (246) 24807 (246) 22344

14.	AOFM Fălești	5902, or. Fălești, str. Ștefan cel Mare, nr. 50	Ion Chiruță	(259) 22262 (259) 23330
15.	AOFM Florești	5000, or. Florești, bd. Victoriei, nr. 2	Iulia Rusu	(250) 20134 (250) 22669
16.	AOFM Glodeni	4901, or. Glodeni, str. Suveranității, nr. 4	Adrian Țarnă	(249) 23360 (249) 23182
17.	AOFM Hîncești	3401, or. Hîncești, str. M. Hîncu, nr. 123	Vladislav Ciubotaru	(269) 23961 (269) 23251
18.	AOFM Ialoveni	6800, or. Ialoveni, str. Alexandru cel Bun, nr. 49	funcție vacantă	(268) 23452 (268) 22109
19.	AOFM Leova	6301, or. Leova, str. Independenței, nr. 3	Maria Tipa	(263) 22046 (263) 22593
20.	AOFM Nisporeni	640, or. Nisporeni, str. Suveranității, nr. 2	Pavel Mușchei	(264) 23055 (264) 22734
21.	AOFM Ocnîța	7101, or. Ocnîța, str. Independenței, nr. 47	Valentina Șeludico	(271) 23760
22.	AOFM Orhei	3505, or. Orhei, str. Vasile Lupu, nr. 36	Petru Lisu	(235) 21490 (235) 20912 (235) 22407 (235) 27690
23.	AOFM Rezina	6701, or. Rezina, str. 27 August, nr. 1	funcție vacantă	(254) 23173 (254) 24374
24.	AOFM Rîșcani	5600, or. Rîșcani, str. 31 August, nr. 16	Ludmila Galer	(256) 23261 (256) 22004
25.	AOFM Sîngerei	6201, or. Sîngerei, str. Independenței, nr. 124	Valerian Deleu	(262) 25102 (262) 23867
26.	AOFM Soroca	3000, or. Soroca, str. Independenței, nr. 69	funcție vacantă	(230) 22302 (230) 23066
27.	AOFM Strășeni	3701, or. Strășeni, str. Mihai Eminescu, nr. 56	Galina Rodideal	(237) 22620 (237) 23240
28.	AOFM Șoldănești	7201, or. Șoldănești, str. Păcii, nr. 8-a	Elena Zgurean	(272) 22454 (272) 24333
29.	AOFM Ștefan Vodă	4201, or. Ștefan Vodă, str. Libertății, nr. 1	Aurica Cebotari	(242) 23670 (242) 23537
30.	AOFM Taraclia	7400, or. Taraclia, str. Lenin, nr. 167	Maria Dragan	(294) 25382 (294) 25998
31.	AOFM Telenești	5800, or. Telenești, str. Renașterii, nr. 69	Maria Codreanu	(258) 25720 (258) 22795

32.	AOFM Ungheni	3603, or. Ungheni, str. Națională, nr. 33	funcție vacantă	(236) 23280 (236) 23166 (236) 20692 (236) 20633
33.	AOFM Chișinău	2012, mun. Chișinău, str. M. Varlaam, nr. 90	Ala Șupac	(22) 224440 (22) 222492
34.	AOFM mun. Bălți	3100, mun. Bălți, str. Pușkin, nr. 16	Ilie Chițac	(231) 20522 (231) 21254 (231) 23337 (231) 23237 (231) 25280 (231) 52929
35.	AOFM UTA Găgăuzia	3805, or. Comrat, str. Tretiakov, nr. 36	Natalia Miron	(298) 24433 (298) 24541

Agențiile pentru ocuparea forței de muncă prestează servicii gratuite de orientare profesională și susținere psihologică în problemele ce țin de carieră absolvenților instituțiilor de învățământ, tinerilor, șomerilor și persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă. Principalele activități de orientare profesională a populației le constituie consultațiile de informare și consiliere profesională, trainingul Clubul Muncii și seminarele de instruire. Serviciile de informare și consiliere profesională, desfășurate în cadrul agențiilor teritoriale, au un rol esențial în activitatea acestora, de calitate lor depinzând în mare măsură rezultatele aplicării celorlalte tipuri de servicii de stimulare a ocupării, în special formarea profesională.

Informarea și consilierea privind cariera au drept scop:

- furnizarea informațiilor privind piața forței de muncă și evoluția ocupațiilor;
- evaluarea și autoevaluarea personalității în vederea integrării sau reintegrării profesionale;
- dezvoltarea abilității și încrederii în sine pentru a decide asupra propriei cariere;
- instruirea în metode și tehnici de căutare a unui loc de muncă.

Trainingul Clubul Muncii

Clubul Muncii reprezintă un program special de suport informațional, asistență psihologică, consultanță în orientarea profesională și ajutor practic individual la plasarea în câmpul muncii, acordat șomerilor și orientat spre o politică activă de ocupare a forței de muncă. Clubul Muncii răspunde unor necesități de informare și îndrumare a celor ce sînt în căutarea unui loc de muncă.

Stimularea mobilității forței de muncă

Activitatea de stimulare a mobilității forței de muncă realizată de Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă și structurile sale teritoriale prevede plata a două tipuri de indemnizații:

- indemnizație unică de încadrare, în mărimea unui salariu mediu pe economie pentru anul precedent; la data stabilirii beneficiarul se încadrează în câmpul muncii cu contract individual de muncă la o distanță de peste 30 km față de localitatea în care își are domiciliul;
- indemnizație unică de instalare, în mărimea a trei salarii medii pe economie pentru anul precedent; la data stabilirii beneficiarul se încadrează în câmpul muncii cu contract individual de muncă într-o altă localitate și, ca urmare, își schimbă domiciliul.

Beneficiarii de indemnizații de stimulare a mobilității forței de muncă sînt șomerii înregistrați la agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă. Relațiile dintre părțile implicate în acordarea de indemnizații ce țin de stimularea mobilității forței de muncă sînt reglementate:

- între Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă și agentul economic – de Contractul privind stimularea mobilității forței de muncă;
- între Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă și beneficiarul de indemnizație ce ține de stimularea mobilității forței de muncă – de Contractul privind acordarea indemnizației ce ține de stimularea mobilității forței de muncă;
- între agentul economic și beneficiarul de indemnizație ce ține de stimularea mobilității forței de muncă – de Contractul individual de muncă, încheiat în conformitate cu prevederile Codului muncii al Republicii Moldova.

Angajatorul este obligat să nu desfacă Contractul individual de muncă încheiat cu beneficiarul de indemnizație de stimulare a mobilității forței de muncă pînă la expirarea a 6 luni calendaristice. Beneficiarul de indemnizație unică de stimulare a mobilității forței de muncă este obligat să restituie integral sumele acordate, în cazul încetării raporturilor de muncă din proprie inițiativă, într-o perioadă mai mică de 6 luni de la data încadrării.

Angajatorul va beneficia de stimulare pe o perioadă de 12 luni pentru încadrarea fiecărui absolvent al instituției de învățămînt superior ale cărui studii au fost finanțate de la bugetul de stat; 18 luni pentru încadrarea fiecărui absolvent invalid al instituției de învățămînt superior ale cărui studii au fost finanțate de la bugetul de stat; va primi suma de 400 de lei lunar pentru fiecare absolvent încadrat în condițiile măsurii de stimulare; va încheia contract privind stimularea angajatorului pentru încadrarea absolvenților instituțiilor de învățămînt superior cu agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă.

Încadrarea beneficiarilor în lucrări publice

Lucrările publice reprezintă lucrări și activități de folos public și de interes pentru comunitățile locale, desfășurate de către autoritățile administrației publice locale și susținute financiar din contul mijloacelor bugetelor unităților administrativ-teritoriale și din alte mijloace alocate conform legislației (granturi, investiții, sponsorizări direcționate spre dezvoltarea comunității). Principalele tipuri

de lucrări publice sînt asanarea ecologică a mediului înconjurător, a rezervațiilor naturale, inclusiv lucrările de cultivare a pămînturilor, crearea spațiilor verzi și amenajarea teritoriilor, alte lucrări funciare; lucrările cu caracter sezonier; lucrările auxiliare în construcția și reparația spațiului locativ, a obiectelor de menire social-culturală, în construcția și reparația drumurilor, comunicațiilor de apeducte, canalizație, gaz etc. Dreptul de a fi încadrați în lucrări publice îl au șomerii înregistrați la agențiile pentru ocuparea forței de muncă; persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă fără statut de șomer; persoanele de vîrstă prepensionară; tineretul în vîrstă aptă de muncă, care nu are o profesie/meserie. Munca persoanelor angajate la lucrările publice este retribuită în conformitate cu condițiile de retribuire a muncii stabilite de angajatori sau în baze contractuale, însă nu mai puțin decît salariul tarifar pentru categoria I de salarizare a instituției bugetare respective, prevăzut de legislația în vigoare. Pentru antrenarea la lucrări publice se contactează autoritățile administrației publice locale și agențiile pentru ocuparea forței de muncă, unde se vor pune la dispoziție informațiile detaliate despre condițiile de muncă, regimul, remunerarea și stimularea muncii. Principalul document în care se stipulează condițiile antrenării la lucrările publice este contractul de muncă încheiat între angajator și șomer pe un termen de pînă la 12 luni calendaristice. În contract, într-un punct separat, se specifică condiția că, în cazul în care cetățeanul își va găsi un loc de muncă corespunzător permanent, angajatorul este obligat să desfacă contractul de muncă, la depunerea cererii de către angajat. Fiecărui șomer, înregistrat la agenția pentru ocuparea forței de muncă în raza căreia își are domiciliul și antrenat la lucrările publice, i se acordă din Fondul de șomaj o indemnizație lunară egală cu 30% din salariul mediu pe economie pentru anul precedent, proporțional cu timpul efectiv lucrat.

3.10. Exemple de colaborare a serviciului de probațiune cu instituții din comunitate

Mai jos, sînt prezentate cîteva exemple ale unor parteneriate ale serviciului de probațiune cu instituții din comunitate.

Exemple:

A. Se constată o creștere a nivelului de violență în școală și o creștere a nivelului de delincvență printre minori. Serviciul de probațiune, ca și autoritățile școlare, nu pot în mod separat asigura tratamentul corespunzător al comportamentului minorilor. Totodată, este și o misiune a poliției de a asigura ordinea. În acest sens, se definesc obiectivele și sarcinile de colaborare. Se desemnează un consilier de probațiune, responsabil de o anumită instituție de învățămînt. Consilierul de probațiune analizează informația prezentată de către dirigintele de clasă referitor la abaterile comportamentale, prezența și abandonul școlar, reușita școlară etc. Sînt prezentate, referitor la anumite persoane din grupul de risc, și observațiile psihologului sau ale altor persoane. Consilierul de probațiune formează un grup de persoane din grupul

de risc, cu care desfășoară activități de prevenire și le acordă consultanță în anumite probleme. Polițistul de sector prezintă efectele diferitor modele de comportament și care ar putea fi consecințele. Uneori, consilierul de probațiune lucrează cu beneficiarii în mod individual, alteori în grup. De asemenea, consilierul de probațiune acordă anumită asistență profesorilor în abordarea problemelor disciplinare în școală sau în medierea conflictelor (o împărtășire de experiență a probațiunii). Adicional, consilierul de probațiune facilitează accesul unor profesori interesați din școală la materiale din domeniul justiției juvenile. Împreună cu autoritățile școlare, în caz de necesitate, consilierul de probațiune face vizite la domiciliu, pentru a „responsabiliza” părinții beneficiarului minor al serviciului de probațiune. Polițistul de sector monitorizează comportamentul minorului condamnat condiționat, ca și al altor persoane, în locurile publice (alimentară, discotecă etc.). La un alt nivel, consilierul de probațiune poate participa la întrunirile regulate ale profesorilor, cu observațiile sale de rigoare referitoare la comportamentul beneficiarilor de probațiune care sînt încă de vîrstă școlară. La aceste ședințe, sînt prezentate noi modalități de colaborare. Toți actorii implicați pot decide o modalitate de circuit al informației (telefon, excluderea din modalitatea de interacțiune a scrisorilor, care durează ca timp). Potențial poate fi implicat și sectorul privat (reducerea taxei de înscriere la clubul sportiv, în baza recomandării consilierului de probațiune, bazată pe informația furnizată de către toți partenerii referitor la frecventarea lecțiilor, însușita curentă, conflicte și litigii etc.). ONG-urile oferă serviciile și programele lor zilnice în mod prioritar. Actorii vizați asigură vizibilitatea locală a parteneriatului lor prin intermediul mass-media.

B. Problemele copiilor în conflict cu legea urmează a fi abordate ținînd cont și de perspectiva tinerilor. Administrația școlară și corpul profesoral au demonstrat intenția de a facilita activitățile extrașcolare ale tinerilor. Astfel, au decis a le susține intențiile de a forma un cadru de discuții ale problemelor tinerilor. Le-au oferit spațiul necesar pentru discuții. Au facilitat invitarea diferitor specialiști din comunitate, au facilitat întrunirea tinerilor cu părinții. Au oferit posibilitatea clubului tinerilor să-și expună opiniile în cadrul adunării cu părinții. Tinerii comunicau din timp agenda discuțiilor lor consilierului de probațiune și altor persoane interesate. Astfel, consilierul de probațiune, împreună cu asistentul social, ulterior și cu reprezentantul bisericii, au avut posibilitatea să faciliteze „descoperirea unor adevăruri” care erau tratate în mod diferit de tineri și adulți. Unul din efectele imediate a fost sporirea atenției și sprijinului pentru colegii care au început a avea un comportament dificil sau chiar au început a consuma droguri. Astfel, abilitarea tinerilor cu responsabilități a contribuit la sporirea nivelului de securitate în școală și la reducerea considerabilă a încălcărilor disciplinare și ale legii.

C. Tinerii încearcă a găsi modele de urmat. Activitatea polițistului de sector, ca și cea a consilierului de probațiune, poate servi drept unul dintre aceste modele. Or, prin implicarea și descrierea activităților cotidiene ale specialiștilor din comu-

nitate în cadrul unor ședințe în școală poate fi formată la tineri o anumită motivație pentru un comportament prosocial, atașament pentru valorile sociale. Drept rezultat, a sporit frecvența școlară a tinerilor, iar comportamentul și atutudinile unor tineri s-au modificat în raport cu „profesorii ce insistă să învățăm lucruri inutile”. În schimb, consilierul de probațiune a obținut „un mediu favorabil” de reintegrare socială a unor beneficiari ai serviciului de probațiune de vîrstă școlară (condamnați condiționat cu un termen de probă).

D. Anumite persoane din comunitate ar fi eventual dispuse să fie voluntari ai serviciului de probațiune (ex-primarul, dascălul de la biserică, psihologul din școală). Totodată, unii infractori au nevoie de o asistență și consultanță imediată în probleme cotidiene. Consilierul de probațiune a făcut o instruire sumară cu acești voluntari, explicînd în detaliu misiunea, rolul serviciului de probațiune, modalitatea de colaborare cu voluntarii, responsabilitățile voluntarului și ale beneficiarului serviciului de probațiune. Consilierul de probațiune a precizat modalitatea de interacțiune dintre voluntari și serviciul de probațiune. Consilierul de probațiune s-a convins că voluntarii dau dovadă de o înțelegere comună; de un model pozitiv de comportament; au încredere că persoanele, inclusiv „infractorii înrăiți”, sînt pasibile de a se schimba; au posibilitate și dorință de a participa la activitățile comune de planificare, discutare a activității; sînt responsabili și punctuali; sînt deschiși și onești; vor respecta obligația de confidențialitate; demonstrează o atitudine nediscriminatorie și nu „judecă” beneficiarii; sînt capabili să lucreze individual și în echipă; pot stabili relații suportive cu beneficiarii, sînt comunicabili; pot contacta beneficiarii în orice moment, sînt accesibili. Consilierul de probațiune a coordonat cu șeful serviciului de probațiune modalitatea de implicare și interacțiune cu voluntarii. Șeful serviciului de probațiune a susținut această inițiativă, fiind conștient de faptul că consilierii de probațiune „sînt supraobosiți, pe alocuri plictisiți” de activitatea pe care o desfășoară; deseori se desfășoară doar activități de birou, fără a acorda un sprijin real în comunitate, la locul unde domiciliază și lucrează beneficiarii; unii consilieri de probațiune, în special cei tineri, nu au suficientă experiență în anumite domenii, spre deosebire de anumiți voluntari, cu o bogată experiență de viață; numărul mare de cazuri nu le permite a intra în detaliile de esență ale fiecărui caz etc. Șeful oficiului de probațiune a susținut această implicare comunitară, încercînd permanent să analizeze procesul și rezultatele acestei colaborări. În caz de necesitate, erau făcute adaptările de rigoare. Ca efect, nici un beneficiar de probațiune nu a încălcat condițiile stabilite în termenul de probă. Mai mult decît atât, după 4 ani, unul dintre beneficiari (fost agronom în localitate) s-a oferit să acorde sprijin și consultanță noilor beneficiari ai serviciului de probațiune în activitatea agricolă (un nou ciclu de voluntariat).

E. Consilierul de probațiune, repartizat pentru o anumită arie geografică, a constatat că nivelul de înțelegere a probațiunii este superficial în cadrul comunității. Mulți dintre colegi i-au reproșat că nimeni nu este interesat de acordarea de ajutor.

Toți își frământă mințile cu chestiunile și afacerile lor. Totuși, fiind convins că se va produce măcar un anumit impact, consilierul de probațiune a decis să participe la adunările reprezentanților comunității, cu anumite propuneri. Adicional, a încercat a plasa anumite materiale în ziarele regionale și locale. La început era mai dificil, ulterior înșiși gazetarii se adresau pentru a primi materiale. Consilierul de probațiune a dat dovadă de prudență și nu a încălcat obligația de confidențialitate, dar a reușit să prezinte anumite materiale și informații în presă, care interesau tot mai mult populația regiunii. Mai mult decât atât, fără a preciza numele beneficiarilor, a precizat și a adus mulțumiri publice acelor instituții care s-au implicat în acest proiect social. Unii agenți economici, în scop de marketing, au susținut anumite acțiuni de interes public. În interval de 2 ani, la consilierul de probațiune au început a parveni apeluri telefonice referitoare la comportamentul anumitor beneficiari (în localitățile mici, populația îi cunoaște pe cei „care au trecut pe la judecată”). Suprinzător pentru consilierul de probațiune a fost faptul că unele persoane nu se refereau doar la faptul „cum s-a comportat beneficiarul”, dar și la planurile de viitor ale acestuia, la faptul că „a venit la curățat fântina”, a devenit „gospodar, deoarece a făcut ordine în ogradă și de unde are, de unde nu are, a îndreptat gardul ca să arate a gospodărie și nu mai umblă beat noaptea prin sat”. Uneori, oamenii din sat când veneau la piață în regiune treceau și pe la consilierul de probațiune ca să primească un sfat referitor la copiii lor.

F. La o întrunire publică la primărie, reprezentanții universității din localitate de la facultăți „mai puțin populare”, precum asistență socială și psihologie, au menționat că nu știu ce să facă cu studenții la practică. Un consilier de probațiune ingenios a menționat că ar putea prelua 3 persoane, iar pentru o perioadă mai îndelungată și mai multe persoane. Astfel, s-a convenit cu profesorii de la universitate modalitatea în care trebuie să se desfășoare practica de instruire. Cu titlu de experiment, au distribuit studenții pentru perioade diferite de practică. Au convenit zilele de prezentare a studenților și au întocmit un grafic. Au divizat rolurile. Studenților le-au revenit inițial niște roluri mai sumare – comunicarea cu cei din rețeaua socială a beneficiarilor, perfectarea evidenței documentare. Ulterior, ei au avut „acces” și la beneficiar. Cu timpul, sarcinile și atribuțiile consilierilor au început a fi împărțite cu anumiți voluntari, din anii superiori de facultate. Voluntarii stagieri sperau că vor fi ulterior angajați la serviciu. Doar unul din ei a fost angajat (deoarece era numai un loc disponibil). În schimb, ceilalți au beneficiat de recomandări credibile ale consilierului de probațiune, ceea ce le-a permis a găsi un loc de muncă similar (doi la penitenciar, unul la comisariatul de poliție în calitate de pedagog, altul într-un proiect). Întrebați ulterior ce cred despre experiența de voluntariat și stagiul la probațiune, unul dintre voluntari a menționat: „Astăzi nu prea este de lucru. Toți plătesc puțin, dar vor oameni cu experiență. Când am spus că am absolvit facultatea cu două luni în urmă, am văzut un scepticism. I-am zis persoanei ce examina actele că am o anumită experiență la probațiune. Unica replică a fost că beneficiarii

noștri sînt diferiți de cei de la probațiune, nu sînt *bandiți/infractori*, dar dacă te-ai descurcat cu ei, atunci cu ai noștri precis. Și am fost angajat”. Nu putea fi lăsată fără observație și opinia beneficiarilor serviciului de probațiune. Consilierul de probațiune i-a întrebat pe cei de vîrstă școlară ce cred despre „venirea lui D.P. pe la ei la școală”. Copiii cu un termen de probă au relatat că „D.P. e mai tînăra decît diriginta și uneori ne dă sfaturi mai bune”. De fapt, D.P., fiind la o specialitate pedegogică, a încercat a aplica cu beneficiarii de probațiune cele însușite pe băncile universitare. Copiii au remarcat diferența și comoditatea de implicare în activități atunci cînd se aplică noi metode, cele interactive.

Bibliografie

Acte normative naționale

1. Codul penal al Republicii Moldova, Monitorul Oficial nr. 128-129 din 13.09.02.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110 din 07.06.03.
3. Codul de executare al Republicii Moldova, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 34-35 din 03.03.2005.
4. Legea cu privire la probațiune nr. 8 din 14.02.08, Monitorul Oficial nr. 103-105 din 13.06.08.
5. Legea cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție nr. 297 din 24.02.99, Monitorul Oficial nr. 039 din 22.04.99.
6. Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006. Publicat: 09.03.2007, în Monitorul Oficial nr. 32-35, art. nr. 116.
7. Hotărîrea Guvernului nr. 918 din 05.10.1999 cu privire la crearea Centrului coordonator de adaptare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. Publicat: 14.10.1999, în Monitorul Oficial nr. 112-114.
8. Hotărîrea Guvernului nr. 331 din 23.04.2009 cu privire la unele măsuri de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. Publicat: 08.05.2009, în Monitorul Oficial nr. 86-88.
9. Hotărîrea Guvernului nr. 44 din 12.01.07, Monitorul Oficial nr. 10-13 din 26.01.07.
10. Regulamentul Consiliului Centrului coordonator de adaptare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, aprobat prin Decizia Consiliului nr. 3 din 30.12.08.
11. Instrucțiunile cu privire la activitatea de probațiune sentențială în comunitate, aprobate prin Ordinul directorului DE la 25.05.08.

Reglementări internaționale

1. Convenția europeană cu privire la supravegherea condamnaților condiționali sau infractori liberați condiționat.
2. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice.
3. Convenția cu privire la drepturile copilului.

4. Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori (Regulile de la Beijing).
5. Regulile minimale ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri nepri-vative de libertate (Regulile de la Tokyo).
6. Principiile Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile (Princi-piile de la Riyadh).
7. Recomandarea nr. (92)16 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la regulile europene asupra sancțiunilor aplicate în comunitate.
8. Recomandarea (2000)22 a CM al CoE cu privire la stimularea implementării Regulamentului european privind sancțiunile și măsurile comunitare.
9. Recomandarea Rec (2003) a CM al CoE cu privire la liberarea condiționată.
10. Recomandarea Rec (2003)20 cu privire la noile modalități de tratare a delin-cvenței juvenile și rolul justiției juvenile.
11. Regulile de la Beijing.
12. Regulamentul european privind sancțiunile și măsurile comunitare.
13. Recomandarea Rec (2000)19 privind rolul procuraturii în sistemul justiției penale. Culegere de acte normative.

Literatură de specialitate

1. V. Zaharia, Vl. Popa, Vit. Popa, D. Postu, L. Astrahan, *Ghidul consilierului de probațiune*, IRP, Chișinău, 2009.
2. Gh. Florian, V. Zaharia, M. Dion, Vit. Popa, R. Moraru-Chiliman, *Probațiunea presentențială în privința minorilor. Teorie și practică*, IRP, Chișinău, 2005.
3. X. Ulianovschi, *Probațiunea. Alternative la detenție*, IRP, Chișinău, 2004.
4. Vulpescu, N. Canțer, D. Postu, I. Adam, *Pregătirea pentru liberare a deținuților*, IRP, Chișinău, 2007.
5. M. van Kalmthout, I. Durnescu, *Probation in Europe*, WLP, 2008.
6. G. W. Giles, *Administrarea justiției în comunitate. Standarde și reglementări internaționale*, 2001.
7. X. Ulianovschi, V. Mîrza, I. Golubțov, S. Rîjicova, *Ghid privind munca nere-munerată în folosul comunității aplicată față de minori*, IRP, Chișinău, 2006.
8. V. Prișcan, T. Gribincea, R. Moraru-Chiliman, A. Cojocar, C. Fiscuci, Vl. Popa, V. Dumbrăveanu, V. Lungu, M. Popovici, *Reintegrarea socială a persoa-nelor liberate din locurile de detenție. Ghid practic*, IRP, Chișinău, 2007.
9. D. Ciobanu, L. Bolotovici, V. Popa, T. Gribincea, V. Zaharia, *Reintegrarea socială a persoanelor liberate din locurile de detenție*, IRP, Chișinău, 2009.
10. V. Zaharia, V. Cojocar, X. Uleanovschi, S. Hanganu, V. Rotaru, D. Popa, *Raport privind implementarea alternativelor la detenție pentru minori*, IRP, Chișinău, 2006.
11. I. Dolea, V. Zaharia, *Revista de științe penale. Supliment 2007. Culegere de acte naționale și internaționale în domeniul penal*. Vol. I, Chișinău, IRP, 2007.
12. Doina Balahur, *Fundamente socio-juridice ale probațiunii*, Iași, Editura Bit, 2001.

13. R.M. Bohm, & K.N Haley (f.a.) *Justiția penală. O viziune asupra modelului american*, București, Editura Expert.
14. G.M. Botescu, *Introducere în studiul criminalității organizate*. București, Edit. Academiei Naționale de Informații, 2001.
15. G.M. Botescu, *Delincvența juvenilă*, București, Editura Universitară, 2004.
16. I. Durnescu (edit.), *Manualul consilierului de reintegrare socială și supraveghere*, Craiova, Sitech, 2001.
17. I. Durnescu, *Asistența socială în penitenciar*, Iași, Polirom, 2009.
18. S. Poledna, (coordonator). *Modalități de intervenție psihosocială în activitatea de probațiune*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2002.
19. S. Poledna (coordonator), *Probațiunea în România. Politici. Legislație. Proceduri*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2001.
20. V. Schiaucu, & R. Canton (coord.), *Manual de probațiune*, București: Euro-Standard, 2008.

